

Talousarvion 2026 ja toiminta- ja talous- suunnitelman 2027–2030 laadintaohje

Sisällysluettelo

1. HYVINVOINTIALUEEN TOIMINNAN JA TALOUDEN SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT.....	3
1.1. Uudistuminen toiminnan ja talouden suunnittelun lähtökohtana	3
1.2. Hyvinvointialueen talousarvio ja -suunnitelma.....	3
1.3. Valtion rahoitus hyvinvointialueille.....	5
2. KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUEEN SUUNNITTELURUNKO	9
2.1. Hyvinvointialuestrategia	9
2.2. Palvelustrategia.....	9
2.3. Hyvinvointialueen organisaatio.....	9
3. TALOUSSUUNNITELMAKAUDEN RAHOITUSKEHYS	11
3.1. Valtion rahoitus hyvinvointialueelle.....	11
3.2. Hyvinvointialueen lainanottovaltuus	15
3.3. Rahoituskehityksen mukainen taloussuunnitelma.....	16
4. TALOUSARVIOPROSESSI	20
4.1. Aikataulu ja työvaiheet.....	20
4.2. Talousarvion sitovuus.....	21
5. TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMAN JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISOHJELMAN VALMISTELU	22
5.1. Tuottavuusohjelma ja talouden tasapainottaminen	22
5.2. Palvelusetelien arvojen muutokset	22
5.3. Hoito- ja hoivapalvelujen tuotteistuksen ja laskituksen perusteiden sekä asiakaspalvelujen ostojen kauttalaskituksen ja muiden palvelujen laskujen perusteiden valmistelu	23
5.4. Asiakasmaksujen yleiset valmistelun periaatteet	23
5.5. Toimintasuunnitelma ja käyttötalouden budjetointi	23
5.6. Nettobudjetoitavat palvelualueet ja sisäinen kaupankäynti.....	24
5.7. Henkilöstösuunnittelu	31
5.8. Käyttötalouslukujen valmistelu FPM-järjestelmään.....	33
5.9. Hankesuunnittelu	34
5.10. Hankintasuunnittelu.....	34
5.11. Strategian tavoitteiden mittarit ja toiminnan tunnusluvut.....	36
5.11.1. Strategian neljän tavoitteen seuranta	36
5.11.2. Toiminnan tunnusluvut	36
5.11.3. Asiakastyytyväisyysmittarit	37
5.12. Riskien arviointi	37
6. INVESTOINTIEN SUUNNITTELU	39
7. KÄYTTÖSUUNNITELMIEN LAATIMINEN	42

1. Hyvinvointialueen toiminnan ja talouden suunnittelun lähtökohdat

1.1. Uudistuminen toiminnan ja talouden suunnittelun lähtökohtana

Olemme jälleen uudistumisen äärellä uuden valtuustokauden käynnistyessä.

Toiminnan tavoitteellinen kehittäminen ja uudistaminen on yksi strategiamme menestystekijöistä, puhekielessä puhumme ”uudistuminen” -menestystekijästä. Jotta strategiaan tavoitteisiimme päästään, meidän on uskallettava ajatella toimintaamme uudella tavalla ja hyödyntää muutoksen tuomat mahdollisuudet, kuitenkin niin, että olemassa olevaa hyvää ei hukata. Tiukka taloudellinen tilanne vaatii edelleen tulevana vuosina uudistumista ja uudistamista, toisaalta vahvaa muutosjohtamista sekä sitoutumista muutokseen. Hyvinvointialueella uudistumisen tulee olla kiinteä osa jokaisen hyvinvointialueen työntekijän työtä ja hyvä työarki on uudistumisen perusta.

1.2. Hyvinvointialueen talousarvio ja -suunnitelma

Hyvinvointialueita koskevan lain 115 §:n mukaan aluevaltuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio sekä suunnitelmakaudeksi taloussuunnitelma. Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se tasapainossa viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden jälkeen. Tasapainossa on huomioitava taseeseen kertynyt alijäämä. Keski-Suomen hyvinvointialueen taloussuunnitelmassa on siten huomioitava vuosina 2023 ja 2024 kertyneen alijäämän kattaminen, 255 miljoonaa euroa lisäksi talousarviovuodelle 2025 suunniteltu -43 miljoonan euron alijäämä. Keski-Suomen hyvinvointialueen talousarvio ja taloussuunnitelma laaditaan ajalle 2026–2030. Taseeseen kertynyt alijäämä katetaan viimeistään vuonna 2030. Tällä varmistetaan, että alijäämien kattaminen ei vaaranna riittävien sosiaali- terveyspalveluiden sekä pelastustoimen palveluiden järjestämistä. Talousarvion valmistelusta vastaa aluehallitus.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat hyvinvointialueen strategiaa ja edellytykset hyvinvointialueen tehtävien hoitamiseen turvataan. Hyvinvointialueita koskevan lain mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarvion valmistelun yhteydessä laaditaan suunnitelma mahdollisesta rahoituslain 11 §:n mukaisesta lisärahoituksen hakemisesta vuodelle 2026.

Valtiovarainministeriö on 17.6.2025 tehnyt päätöksen Keski-Suomen hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämisestä. Arviointimenettelyn etenemisestä on säädetty hyvinvointialuelain 122 §:ssä. Arviointimenettelyä varten valtiovarainministeriö asettaa arviointiryhmän, johon nimetään jäsenet hyvinvointialueelta, valtiovarainministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä ja

sisäministeriöstä. Arviointiryhmä tekee ehdotuksen hyvinvointialueen talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Arviointiryhmä nimetään elokuun lopulla 2025 ja se aloittaa työnsä syyskuun 2025 aikana. Tavoitteena on, että arviointiryhmien työ saadaan päätökseen kesän 2026 alussa. Arviointimenettelyn eteneminen huomioidaan talousarvion valmistelussa tarvittavilta osin.

Hyvinvointialueita koskevassa laissa säädetään hyvinvointialueen talousarvion ja -suunnitelman rakenteesta ja sisällöstä. Keski-Suomen hyvinvointialueen talousarvion sisältö laaditaan ottaen huomioon mainittu laki sekä hyvinvointialueen hallintosääntö. Talousarvio sisältää seuraavat osat: yleis- osan, käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan sekä investointi- ja rahoitusosan.

Hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja -suunnitelma sitovat toimielimiä ja henkilöstöä ja ovat samalla näiden ohjauksen ja valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää aluevaltuusto.

Talousarvion hyväksymisen jälkeen aluehallitus vahvistaa tarkemmat käyttösuunnitelmat talousarvioon perustuen. Käyttösuunnitelmat hyväksytään talousarvion hyväksymisen jälkeen viimeistään alkuvuodesta 2026. Aluehallitus voi vuoden aikana tehdä käyttösuunnitelmaan muutoksia valtuuston hyväksymien määrärahojen puitteissa ja hallintosäännön mukaisesti toimiala- ja vastuualuejohtajat voivat sitovuustason muuttumatta tehdä oman alueensa käyttösuunnitelmamuutoksia.

Hyvinvointialueiden rahoitusmallin vuoksi hyvinvointialueella on hyvin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa käytettävissä olevaan rahoitukseen. Hyvinvointialueen rahoituksesta lähes 90 % on valtion yleiskatteellista rahoitusta, johon hyvinvointialue ei lyhyellä aikavälillä voi omalla toiminnallaan vaikuttaa. Näin ollen palveluiden kustannustason saattaminen rahoitusta vastaavalle tasolle on avainasemassa hyvinvointialueen talouden johtamisessa.

Toimialajohtajien, vastuualuejohtajien ja palvelualuejohtajien tulee huolehtia siitä, että toiminnan määrärahat eivät ylitä. Mahdollisten ylitysuhtien osalta on neljännes- ja puolivuositarkastuksien yhteydessä raportoitava päätöksistä ja toimenpiteistä, joilla talousarvion ylitykset voidaan välttää talousarviovuoden aikana. Toimialajohtajien tulee samassa yhteydessä raportoida aluehallitukselle, mikäli on tiedossa päätöksiä, jotka vaarantavat talousarvion toteutumisen.

Hyvinvointialueen eri organisaatiotasolla talouden seuranta ja raportointia tehdään kuukausittain. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista seurataan vuoden aikana tarkemmin neljännes- ja puolivuositarkastusten yhteydessä. Neljännes- ja puolivuositarkastuksissa toimialat ja vastuualueet esittävät tavoitteiden toteutumisen seurantaan perustuvan käsityksensä tavoitteiden toteutumisesta koko talousarviovuoden osalta. Mikäli toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumaennusteet ovat ristiriidassa keskenään tai talousarvion kanssa, tulee asia saattaa aluehallituksen käsittelyyn. Tarkastuslautakunta sekä hyvinvointialueen tilintarkastaja arvioivat tavoitteiden toteutumisesta hyvinvointialueita koskevan lain edellyttämällä tavalla.

1.3. Valtion rahoitus hyvinvointialueille

Hyvinvointialueiden talous on osa julkisen talouden suunnitelmaa ja valtion talousohjausta. Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä suhteessa niille määrättyihin tehtäviin arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa, jossa käsitellään hyvinvointialueiden tehtäviä ja velvoitteita, taloutta sekä valtion hyvinvointialuetalouteen liittyviä taloudellisia vastuita. Julkisen talouden suunnitelma ohjaa ministeriöitä niiden valmistellessa hyvinvointialuetta koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta. Julkisen talouden suunnitelma:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-874-3>

Valtion yleiskatteellisen rahoituksen lähtötason perusteena käytetään hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen käyttökustannuksia, rahoituskustannuksia sekä suunnitelman mukaisia poistoja ja arvonalentumisia. Käyttökustannuksista vähennetään vuosikohtaisesti hyvinvointialueiden asiakasmaksutulot sekä muut toiminta- ja rahoitustuotot. Hyvinvointialueiden rahoitus pohjaa korotetaan vuosittain arvioidulla palvelutarpeen ja kustannustason kasvulla. Lisäksi kustannustasossa huomioidaan myös hyvinvointialueiden mahdolliset tehtävämuutokset. Tämän lisäksi hyvinvointialueelle myönnetty laskennallinen rahoitus tarkistetaan jälkikäteen vuosittain vastaamaan valtakunnallisesti toteutuneita kustannuksia.

Valtion rahoitus jaetaan hyvinvointialueille laskennallisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien palvelutarvetta ja järjestämisen olosuhteita kuvaavien kriteerien perusteella. Suurimpana rahoituskriteerinä on THL:n tutkimukseen perustuva sosiaali- ja terveydenhuollon sote-palvelutarvekerroin. Osa rahoituksesta määräytyy asukasmäärän, asukastiheyden ja vieraskielisyyden perusteella, pelastustoimen riskitekijöiden perusteella sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hyte-kertoimen kautta.

Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyessä kunnilta ja kuntayhtymiltä siirtyvien kustannusten ja hyvinvointialueen laskennallisen rahoituksen välistä eroa tasataan epäsymmetrisellä siirtymätasauksella. Laskennalliseen tarveperusteiseen rahoitukseen siirrytään vaiheittain vuoteen 2029 mennessä.

Hyvinvointialueet päättävät itsehallintonsa nojalla yleiskatteellisen valtion rahoituksen ja toimintatulojensa käytöstä ja kohdentamisesta. Hyvinvointialue voi itsenäisesti ohjata rahoitusta toiminnassaan sinne, mihin se palvelujen järjestämisen kannalta nähdään tarkoituksenmukaisimpana. Hyvinvointialue voi tuottaa palveluja joko itse, yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden kanssa, hankkimalla niitä markkinoilta tai asiakkaille annettavien palveluseleiden kautta. Hyvinvointialueen on kohdennuksia tehdessään varmistettava euromäärältään kiinteänä myönnetyn valtion rahoituksen riittävyys kaikkiin hyvinvointialueen tehtäviin ja velvoitteisiin.

30.4.2025 julkaistussa julkisen talouden suunnitelmassa tarkastellaan aluekohtaisen rahoituksen riittämistä lakisääteisten palvelujen järjestämiseen vuosittain. Koko maan tasolla tarkasteltuna vuonna 2025 alueille maksettava valtion rahoitus ja alueiden talousarvioiden mukaiset kustannukset vastaavat siinä määrin toisiaan, että alueiden talous olisi kokonaisuutena noin 240 miljoonaa euroa

ylijäämäinen. Valtaosalla hyvinvointialueista talouden tilanteessa tapahtui käänne parempaan vuoden 2024 aikana, ja kustannusten kasvu on hidastunut merkittävästi aiemmasta. Jälkikäteistarkistus huomioitiin vuonna 2025 ensimmäisen kerran rahoituksessa, ja se korjaa rahoitustasoa suhteessa ensimmäiseen alijäämäiseen toimintavuoteen. Viidellä alueella talousarvio vuodelle 2025 on kuitenkin edelleen selvästi alijäämäinen.

JTS:n sisältämässä taulukossa on havainnollistettu, kuinka paljon aluekohtaiset kustannukset voisivat vuosina 2025–2029 kasvaa vuoden 2024 tilinpäätösarviotietojen mukaisista kustannuksista (vuoteen 2024 verrattuna), jotta jokaisen alueen talous olisi tilikauden aikana tasapainossa. Tällöin uutta alijäämää ei syntyisi, mutta ei myöskään ylijäämää, jonka kerryttäminen olisi tarpeen edellisten vuosien alijäämien kattamiseksi.

Taulukko 32. Kustannusten muutostarve suhteessa vuoden 2024 tilinpäätösarvioihin, jotta vuosittainen rahoitus vastaisi kustannuksia

	2025	2026	2027	2028	2029	Keskimääräinen vuosikasvu viiden vuoden aikana ¹	Keskimääräinen vuosittainen menopaine ²	Sarakkeiden 7 ja 8 erotus
	(02)	(03)	(04)	(05)	(06)	(07)	(08)	(09)
Etelä-Karjala	-0,6 %	0,7 %	3,5 %	2,6 %	5,5 %	1,1 %	4,1 %	3,0 %
Etelä-Pohjanmaa	-1,0 %	2,5 %	5,8 %	5,1 %	8,2 %	1,6 %	4,0 %	2,4 %
Etelä-Savo	0,3 %	3,7 %	6,4 %	5,4 %	8,1 %	1,6 %	3,8 %	2,2 %
Helsinki	10,5 %	14,3 %	18,4 %	19,2 %	23,5 %	4,7 %	5,7 %	1,0 %
Itä-Uusimaa	-2,7 %	0,0 %	4,7 %	6,1 %	11,1 %	2,2 %	5,4 %	3,2 %
Kainuu	2,2 %	5,3 %	8,3 %	7,5 %	10,1 %	2,0 %	3,4 %	1,4 %
Kanta-Häme	2,2 %	5,3 %	9,5 %	9,1 %	12,5 %	2,5 %	4,4 %	1,9 %
Keski-Pohjanmaa	1,3 %	4,6 %	8,9 %	9,7 %	14,2 %	2,8 %	4,0 %	1,2 %
Keski-Suomi	-4,4 %	-1,6 %	1,5 %	0,9 %	4,1 %	0,8 %	4,3 %	3,5 %
Keski-Uusimaa	-0,5 %	2,0 %	5,9 %	6,0 %	9,9 %	2,0 %	5,7 %	3,7 %
Kymenlaakso	-0,3 %	0,8 %	3,1 %	2,0 %	4,3 %	0,9 %	4,0 %	3,1 %
Lappi	0,1 %	3,8 %	7,9 %	8,5 %	12,7 %	2,5 %	4,2 %	1,7 %
Länsi-Uusimaa	9,8 %	14,2 %	19,1 %	19,7 %	24,3 %	4,9 %	5,9 %	1,0 %
Pirkanmaa	7,6 %	10,8 %	15,1 %	15,2 %	19,4 %	3,9 %	5,1 %	1,2 %
Pohjanmaa	3,4 %	5,9 %	9,2 %	8,6 %	12,1 %	2,4 %	4,5 %	2,1 %
Pohjois-Karjala	1,5 %	5,8 %	10,2 %	10,6 %	15,1 %	3,0 %	4,3 %	1,3 %
Pohjois-Pohjanmaa	6,5 %	10,5 %	15,1 %	15,2 %	19,0 %	3,8 %	4,5 %	0,7 %
Pohjois-Savo	0,6 %	4,0 %	7,6 %	7,2 %	10,5 %	2,1 %	4,1 %	2,0 %
Päijät-Häme	1,9 %	6,2 %	10,5 %	11,3 %	15,8 %	3,2 %	4,3 %	1,1 %
Satakunta	1,8 %	3,4 %	6,1 %	5,1 %	7,9 %	1,6 %	4,0 %	2,4 %
Vantaa ja Kerava	5,7 %	9,5 %	14,1 %	14,7 %	19,2 %	3,8 %	6,0 %	2,2 %
Varsinais-Suomi	6,2 %	11,0 %	15,8 %	17,1 %	22,3 %	4,5 %	4,7 %	0,2 %

Keski-Suomen talousarvio vuodelle 2025 on alijäämäinen. Julkisen talouden suunnitelman mukaisen arvion perusteella Keski-Suomen hyvinvointialueen tulisi sopeuttaa kulukasvua 3,5 %, kun rahoituksen arvioidaan riittävän keskimääräisellä kulukasvulla 0,8 % vuosina 2025–2029. JTS:n mukaan menopaineen arvio perustuu palvelutarpeen kasvuun ja hintojen nousuun. Vuosittaisen tasapainon saavuttaminen 0,8 % kulukasvulla ei vielä sisällä alijäämien kattamista, joten todellinen sopeuttamistarve on tätäkin suurempi. Jotta alijäämä saataisiin katettua vuoden 2026 loppuun mennessä, tulisi laskennallisen kustannusmuutoksen vuonna 2026 olla -22,9 % verrattuna kuluvaan vuoteen. Palveluiden

turvaamisen vuoksi alijäämien kattaminen on tässä taloussuunnitelmassa tavoitteena vasta vuonna 2030.

Julkisen talouden suunnitelman mukaiset uudet sopeutustoimet ja velvoitteiden keventäminen eivät korjaa hyvinvointialueiden rahoituksen perusongelmaa eli velvoitteisiin nähden alimitoitettua rahoitusta, koska rahoitusta leikataan vastaavasti. Keski-Suomen hyvinvointialueen osalta tehtävämuutosten vaikutukset tarkoittavat arviolta vuonna 2026 noin -3,7 miljoonaa euroa rahoituksen leikkausta. Lisäksi on vaara, että tehtävämuutosten taloudelliset säästöt on ylimitoitettu siihen nähden, mitkä ovat muutosten todelliset kustannusvaikutukset. Tämän verran hyvinvointialueen toimintaa tulee sopeuttaa rahoituksen vähentyessä.

2. Keski-Suomen hyvinvointialueen suunnittelu- runko

2.1. Hyvinvointialuestrategia

Valtuustokauden vaihtuessa Keski-Suomen hyvinvointialueen strategia arvioitiin syksyn 2024 aikana ja väliarviointi hyväksyttiin aluevaltuuston kokouksessa annettavaksi aloittavalle valtuustolle 18.3.2025, yhdessä tulevaisuuskatsauksen kanssa. Talousarvioesitys valmistellaan syksyllä 2025 päivitettävän strategian mukaisesti. Suunnitelma vuosille 2026-2030 on alustava ja se päivitetään tarpeen mukaan.

2.2. palvelustrategia

Strategian toteutumisen tueksi on hyvinvointialueen toiminnan käynnistyttyä laadittu strategian toimeenpano-ohjelma, johon on nivottu lakisääteisiä suunnitelmia, mutta myös muita toiminnan ja sen johtamisen kannalta keskeisiä suunnitelmia tai linjauksia. Strategian väliarviointia tehdessä toimeenpano-ohjelmaan kohdistui kritiikkiä ja se on osoittautunut raskaaksi ja monimutkaiseksi tavaksi seurata strategiaa. Syksyn 2025 aikana on tavoitteena laatia lakisääteinen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia, joka vastaa pelastustoimen palvelutasopäätöstä ja korvaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen linjaukset. Palvelustrategian seurantakehikko valmistuu palvelustrategian laatimisen yhteydessä.

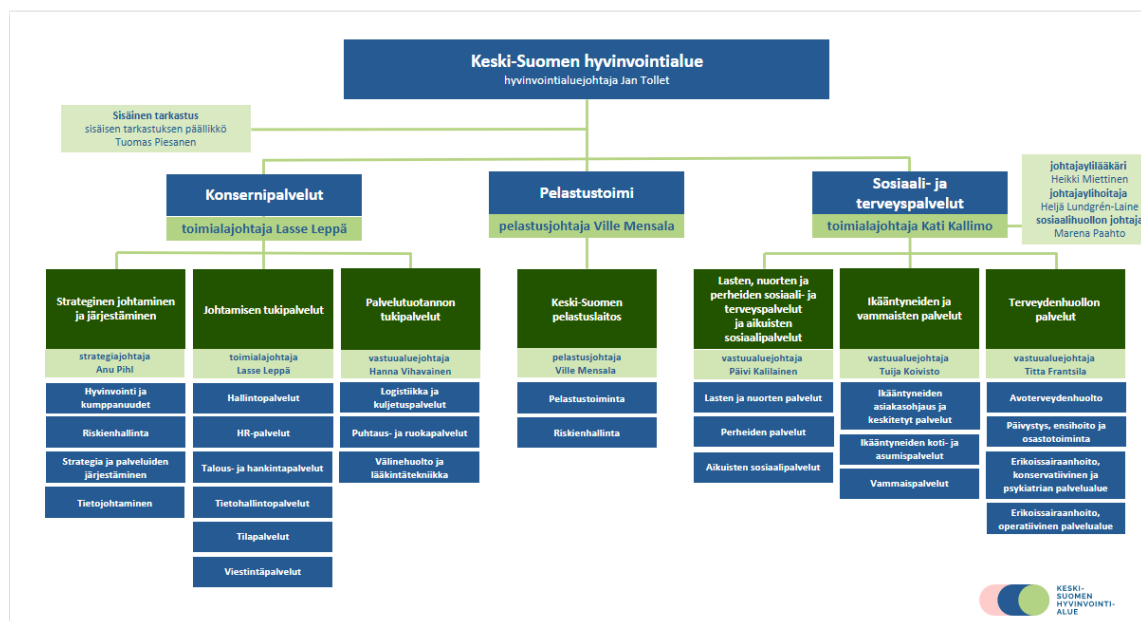
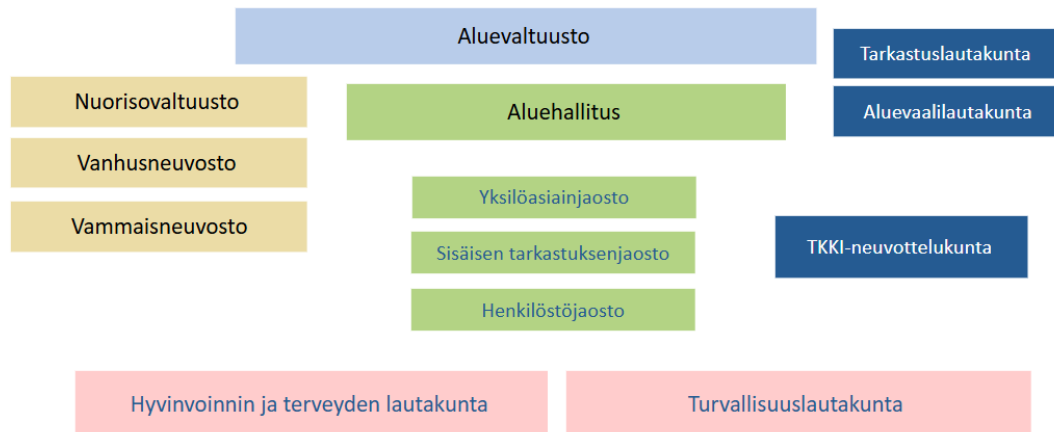
Talousarvioesitys valmistellaan laadittavan palvelustrategian mukaisesti. Talousarviokirjaan tulee kirjata vastuualueittain keskeiset toiminnan painopistealueet ja niiden liittyminen strategian tavoitteisiin.

2.3. Hyvinvointialueen organisaatio

Hyvinvointialueen toimielinorganisaatio muodostuu hallintosäännön mukaan 13 toimielimestä, jotka on kuvattu alla olevassa kaaviossa.

Hyvinvointialuejohtajan alainen henkilöstöorganisaatio jakautuu hallintosäännön mukaan kolmeen toimialaan, jotka ovat konsernipalveluiden toimiala, sosiaali- ja terveyspalvelujen toimiala sekä pelastustoimen toimiala. Toimialat jakautuvat vastuualueisiin ja nämä edelleen palvelualueisiin. Palvelualueet jakautuvat palveluyksiköihin, joiden alla ovat toimipisteet.

Keski-Suomen hyvinvointialueen toimielinorganisaatio sekä henkilöstöorganisaatioiden kuvat alla.

3. Taloussuunnitelmakauden rahoituskehys

3.1. Valtion rahoitus hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin valtion yleiskatteisella rahoituksella, eikä niillä ole verotusoikeutta. Hyvinvointialueet saavat yleiskatteisen valtionrahoituksen lisäksi valtionavustuksia, asiakasmaksuja ja muita toimintatuloja sekä rahoitustuottoja.

Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaan valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu hyvinvointialueiden edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan ottaen huomioon muutokset palvelutarpeessa, kustannustasossa, tehtävämuutoksissa ja toteutuneissa kustannuksissa.

Vuoden 2026 koko maan tason rahoitus perustuu edellä mainittuihin tekijöihin. Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Tämä julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029 sisältää osat, jotka koskevat valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien taloutta sekä lakisääteisiä työeläkelaitoksia ja muita sosiaaliturvarahastoja.

Julkisen talouden suunnitelma sisältää valtiotalouden kehyspäätyksen. Ministeriöiden pitää laatia talousarvioehdotuksensa niin, että ne noudattavat julkisen talouden suunnitelman yhteydessä tehtyjä ratkaisuja. Julkisen talouden suunnitelma on siten pohja myös hyvinvointialueiden rahoitukselle ja talousarvioille.

Koko maan tasolla valtion rahoitus hyvinvointialueille on yhteensä noin 27,1 miljardia euroa vuonna 2026. Rahoituksen taso nousee edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna noin 1,2 miljardia euroa. Nousua selittää erityisesti indeksitarkistus. Rahoitukseen huomioidaan lisäksi ennakoitu palvelutarpeen kasvu ja tehtävämuutokset.

Palvelutarpeen kasvu lisää rahoitusta kehyskaudella 5,2 miljoonaa euroa vuonna 2026, 24,9 miljoonaa euroa vuonna 2027, 33,8 miljoonaa euroa vuonna 2028 ja 290,9 miljoonaa euroa vuonna 2029 suhteessa kevään 2024 kehyspäätykseen. Tehtävämuutoksiin liittyen rahoitus muuttuu arvioidun nettokustannusvaikutuksen mukaisesti. Lisäksi rahoituksen muutoksena on huomioitu viime kevään julkisen talouden suunnitelmassa päätetty ja negatiivisena kehysvarauksena viime kevään kehyspäätykseen sisällytetty siirtymätasauksen kertaluonteinen säästö, n. 16 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 20 miljoonaa euroa vuonna 2027.

Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksitarkistus vuodelle 2026 on 3,24 %, ja se kasvattaa rahoituksen määrää vuosina 2026–2029 suhteessa kevään 2024 kehyspäätykseen n. 916 milj. euroa. Indeksitarkistukseen sisältyy jälkikätestarkistukseen perustuvana osuutena 101,1 milj. euroa. Vuoden 2026 rahoitukseen sisältyvä vuoden 2024 tilinpäätöstietoihin perustuva jälkikätestarkistus vähentää hyvinvointialueiden rahoitusta vuoden 2025 rahoitukseen verrattuna (n. 200 milj. euroa), mutta vähemmän kuin viime kehyspäätyksessä arvioitiin. Tämä lisää yleiskatteista rahoitusta 314 milj. euroa

v. 2026 edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna ja vähentää vastaavasti rahoituksen jälkikäteistarkistusta varten tehtyä kehysvarausta.

Kehyskauden lopulla v. 2029 valtion rahoitus on n. 26,9 mrd. euroa vuoden 2026 hintatasossa. Rahoitusta vähentävät kehyskauden lopussa vuosina 2028 ja 2029 tehtävät rahoituksen jälkikäteistarkistukset. Lisäksi rahoitukseen vaikuttavat hallitusohjelmassa sekä edellisessä että tässä julkisen talouden suunnitelmassa sovitut sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävälainsäädännön muutokset.

JTS kehyspäättös sisältää kehyksen myös hyvinvointialueelle maksettavien valtionavustusten ja muiden korvausten osalta. Lisäksi JTS:ssä kuvataan tilannekuvaa hyvinvointialueiden taloudesta ja rahoituksen riittävydestä.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen kehyskaudella vaikuttavat seuraavat tehtävämuutokset:

- Alle 23-vuotiaiden hoitotakuun pitäminen 14 vuorokaudessa, 35,9 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Omaishoidon ja perhehoidon palkkiotason nostaminen, 16 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Vuoden 2025 alusta voimaan tulleen vammaispalvelulain vaikutusarvion tarkentuminen hallituksen esityksen mukaisesti ja vammaispalvelulain soveltamisalan rajausta siten, että ko. laki säilyy erityislakina, -3,6 milj. euroa v. 2026, -2,5 milj. euroa v. 2027 ja -5,4 milj. Euroa vuodesta 2028 eteenpäin
- Hallitusohjelmassa linjatun sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten hallinnollisen työn vähentämisen säästövaikutuksen pienentäminen, 10 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden lainsäädännön toteutumiseen liittyvän säästön toteutuminen rahoituslain 10 §:n kautta, 2,7 milj. euroa v. 2026, 5,4 milj. euroa v. 2027 ja 8,1 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen
- Lasten ja nuorten terapiatakuu, rahoituksen siirto YTHS:lle, -1,85 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Sairaaloiden ja päivystysten työnjakoa koskeva säästöarvion täsmentyminen -4,3 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen, jolloin kokonaissäästö on -30,6 milj. Euroa
- Vuoden 2025 alusta muutetun iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen vaikutusarvion tarkentuminen hallituksen esityksen mukaisesti, -15 milj. eurolla v. 2028 eteenpäin, jolloin kokonaissäästö on 134 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen
- Ajokorttitarkastusten rajaaminen julkisen palveluvalikoiman ulkopuolelle, vaikutusarvion täsmentyminen hallituksen esityksen mukaisesti, 1,8 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Sote-valvontalain mukaisesta rekisteröintimenettelystä hyvinvointialueille aiheutuvat maksut, -13,2 milj. euroa vuosina 2026–2027 ja 0,7 milj. euroa vuosina 2028–2029
- Sote-valvontalaista hyvinvointialueille aiheutuvien velvoitteiden voimaantulon viivästyminen vuoteen 2028, kertaluonteinen lisäys 2,75 milj. euroa voimaantuloon valmistautumista varten v. 2027
- Sote-valvontalaista hyvinvointialueille aiheutuvien velvoitteiden voimaantulon viivästyminen vuoteen 2028 (sosiaalihuollon ja terveydenhuollon perustason ennakotarkastukset), -1,54 milj. euroa vuosina 2026–2027, 0,08 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen

- Kotoutumislain muutoksesta hyvinvointialueille aiheutuva ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen rahoitusvastuun kasvu, 3,8 milj. euroa v. 2026, 2,2 milj. euroa v. 2027, 0,9 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen.
- Seulontaohjelman laajennukseen varatun rahoituksen poistuminen, -2,05 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Keliakiakorvauksen rahoituksen siirto rahoitettavaksi toimeentulotuesta, -1 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Ensihoidon kuljetusten rahoitusvastuun siirron toteuttaminen vuoden 2026 sijaan v. 2027, -130,1 milj. euroa v. 2026 ja vaikutusarvion täsmentymisestä aiheutuen -7,6 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien. Lisäksi ensihoidon rahoitusvastuun siirtoon liittyen asiakasmaksumuutokset toteutuvat kehyskaudella seuraavasti (netto): -1,5 milj. euroa v. 2026 ja -4,3 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien.

Lisäksi aiemmin päätettyjen sosiaalihuollon palveluvalikoiman rajaamisen (-100 milj. euroa v. 2026 alkaen), erikoissairaanhoidon palveluvalikoiman lisärajaamisen (-10 milj. euroa v. 2026, -30 milj. euroa v. 2027 ja -70 milj. euroa v. 2028 alkaen) ja erikoissairaanhoidon työnjaon kehittämisen jatkovalmistelun (-25 milj. euroa v. 2026 alkaen) sijaan toteutetaan seuraavat tehtävämuutokset:

- Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen, -50 milj. euroa v. 2027 ja -100 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen
- Teknologian hyödyntäminen kotihoidossa, -16,2 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen
- Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen, -12,5 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.
- Lastensuojeluyksiköiden päivystyssääntöjen keventäminen ja joustavoittaminen, -5,1 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.
- Sosiaalityöntekijän työn velvoitteiden keventäminen, -5 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.
- Valtion rahoituksen käytön rajaaminen säädösperusteisesti ns. ryhmärahojen ja kokouspalkkioiden kustannuksiin (demokratiaarahan vähentäminen), -5 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen.
- Kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmien hallinnollinen keventäminen, -1,6 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen.
- RAI-arvioinnin keventäminen, -0,9 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen.
- Tehtävämuutosten kustannusvaikutus on nettomääräisesti n. 81 milj. euroa hyvinvointialueiden menoja ja rahoitusta lisäävä v. 2029.

Näiden tehtävämuutosten vaikutus Keski-Suomen hyvinvointialueelle on laskennallisesti 4,8 % eli -3,7 miljoonaa euroa vuonna 2026.

Tehtävämuutosten lisäksi hyvinvointialueen rahoitukseen huomioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien **palvelutarpeen kasvu** THL:n sosiaalimenojen analyysimallin mukaisesti. Palvelutarpeen kasvu huomioidaan 80-prosenttisesti, mikä kannustaa hyvinvointialueita tehokkuuteen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä.

Rahoituksen ennakoitavuuden parantamiseksi vuoden 2026 rahoituksessa huomioitua tarvekertoimet on laskettu vuosien 2022 ja 2023 tietojen perusteella määriteltyjen tarvekertoimien keskiarvona rahoituslakiesityksen mukaisesti.

Vuoden 2026 rahoituksessa on huomioitu eduskuntaan 30.4.2025 annetun rahoituslakiesityksen mukaiset muutokset. Esityksen mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) perusteella kohdennettavan rahoituksen osuutta nostetaan 0,5 prosenttiyksikköä 1,5 prosenttiin ja vastaavasti asukasmäärän ja palvelutarpeen mukaan määräytyviä osuuksia lasketaan 0,25 prosenttiyksikköä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen laskentatapaa ehdotetaan myös täsmennettäväksi alueita kannustavammaksi.

Hyvinvointialueen tehtävien hintakehitystä tarkistetaan **hyvinvointialueiden kustannusindeksin** mukaisesti. Hyvinvointialueindeksi muodostuu ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä hyvinvointialueyönantajan sosiaaliturvamaksun muutoksesta. Hyvinvointialueindeksi vuodelle 2026 on 3,24 %.

Valtiovarainministeriön uusimman laskelman (30.4.2025) mukaan Keski-Suomen hyvinvointialueen palvelutarpeen, väestön määrän, olosuhdetekijöiden ja hyte-kertoimen perusteella laskettu yleiskatteinen rahoitus on vuonna 2026 noin 1 309 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelma, milj. euroa				
Alue	2026	2027	2028*	2029
Helsinki	3 052	3 163	3 185	3 300
Vantaa ja Kerava	1 244	1 296	1 304	1 355
Länsi-Uusimaa	2 034	2 120	2 131	2 214
Itä-Uusimaa	438	458	464	486
Keski-Uusimaa	882	916	916	950
Varsinais-Suomi	2 437	2 543	2 570	2 685
Satakunta	1 088	1 117	1 106	1 135
Kanta-Häme	829	862	859	886
Pirkanmaa	2 586	2 686	2 688	2 786
Päijät-Häme	995	1 036	1 044	1 086
Kymenlaakso	904	925	915	936
Etelä-Karjala	614	631	625	643
Etelä-Savo	784	804	797	817
Pohjois-Savo	1 334	1 379	1 374	1 417
Pohjois-Karjala	874	909	913	950
Keski-Suomi	1 309	1 350	1 342	1 384
Etelä-Pohjanmaa	1 000	1 032	1 024	1 055
Pohjanmaa	863	890	886	914
Keski-Pohjanmaa	344	358	361	376
Pohjois-Pohjanmaa	2 055	2 141	2 143	2 214
Kainuu	417	428	425	435
Lappi	1 047	1 088	1 094	1 137
Manner-Suomi yht.	27 128	28 133	28 165	29 162

Lopulliset laskelmat ja päätökset hyvinvointialueiden rahoituksesta valmistuvat loppuvuodesta 2025.

3.2. Hyvinvointialueen lainanottovaltuus

Hyvinvointialuelain 15–16 §:n mukaan valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi. Investointisuunnitelma on laadittava seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista investoinneista ja investointeja vastaavista sopimuksista sekä niiden rahoituksesta. Investointisuunnitelma hyväksytään toimivaltaisissa ministeriöissä.

Hyvinvointialuelain mukaan hyvinvointialueen lainanottovaltuus on hyvinvointialueen laskennalliseen lainanhoitokatteeseen perustuvan enimmäismäärän ja tilikauden alun ennakoidun lainamäärän erotus. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainamäärä kymmenellä. Lainanottovaltuuden määrää laskettaessa laskennallisen lainanhoitokatteen arvo on yksi. Vuosikatteen arvona käytetään hyvinvointialueen tilikautta edeltävän vuoden talousarvion mukaista arvoa, jota voidaan oikaista talouden seurannan tiedoilla (Valtiokonttorille toimitettavat taloustiedot).

Näin ollen vuoden 2026 lainanottovaltuudet lasketaan vuoden 2025 talousarvioiden vuosikatteeseen ja vuoden 2026 alun ennakoituun lainamäärään perustuen. Valtioneuvosto on päättänyt vuoden 2026 lainanottovaltuudesta 8.5.2025. Keski-Suomen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden määrä vuodelle 2026 on päätöksen mukaisesti nolla euroa, joten esitettyjen investointien rahoitus on osoitettava tulorahoituksesta tai muista rahoituseristä. Välttämättömien investointien rahoituksen turvaamiseksi käynnistetään lainanottovaltuuden muutosprosessi.

Keski-Suomen hyvinvointialueen laskennallinen lainanottovaltuus on merkittävästi negatiivinen Sairaala Novaan tehtyjen merkittävien investointien vuoksi. Hyvinvointialueella ei siis tule olemaan lähivuosina mahdollisuutta uuden pitkäaikaisen lainan ottamiseen, joten lähivuosien välttämättömät investoinnit tulee pystyä rahoittamaan käyttötalouden tulorahoituksella, kassavaroilla tai pysyvien vastaavien myyntituloilla. Valtioneuvosto voi muuttaa lainanottovaltuutta, jos hyvinvointialueen investointi on välttämätön hyvinvointialueen palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi. Aloitteen lainanottovaltuuden muuttamisesta voi tehdä hyvinvointialue itse tai jokin hyvinvointialueita ohjaavista ministeriöistä, ja muuttamista koskevan päätöksen valmistelua varten asetetaan valmisteluryhmä. Lainanottovaltuuden muuttaminen on kuitenkin yksi hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämisen kriteereistä. Päätös lainanottovaltuuden muuttamisesta on saatu vuodelle 2025.

3.3. Rahoituskehityksen mukainen taloussuunnitelma

Vuoden 2026 talousarvion ja vuosien 2027–2030 taloussuunnitelman laadinnan lähtökohtana on kumulatiivisen alijäämän kattaminen siten, että sekä talousarviovuodelle että -suunnitelmavuosille on edelleen huomioitu riittävät määrärahat hyvinvointialueen eri tehtäville sekä sisältää realistisen ja toteutettavissa olevan sopeuttamisohjelman.

Rahoitusmallin jälkikätestarkastuksen mekanismista seuraa, että käytännössä valtion yleiskatteisen rahoituksen muutos painottuu suunnitelmakauden alkupäähän. Painelaskelmassa vuoden 2028 osalta rahoituksen osuus pienenee, tämä johtuu hyvinvointialueiden taloussuunnitelmätietojen kustannuskehityksestä ja sen vaikutuksesta jälkikätestarkastukseen. Taloussuunnitelmassa alijäämien kattaminen on kuitenkin jaettu suunnitelmavuosille tasaisesti siten, että talousarviovuosi on tasapainossa. Vuoden 2030 rahoituksen osalta ei ole käytettävissä vielä painelaskelmaa, joten yleiskatteisen rahoituksen osalta taloussuunnitelmassa käytetään 2029 painelaskelman mukaista arviota rahoituksesta.

Näin ollen tavoitteena on, että vuodesta 2026 alkaen hyvinvointialueen alijäämä ei enää kasva ja säävutetaan nollatulos. Kumulatiivinen alijäämä katetaan taloussuunnitelmavuoden 2030 mennessä. Mikäli vuosi 2025 toteutuu talousarvion mukaisena, tulee suunnitelmakaudella kattaa 298 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Mikäli vuoden 2025 tulos toteutuu kuitenkin talousarviosta poikkeavasti, tulee se vaikuttamaan kumulatiivisen alijäämän kattamisen aikatauluun.

Jotta lisäalijäämä ei synny vuodesta 2026 lähtien, tarkoittaa tämä noin 43 milj. euron sopeuttamistoimenpiteitä. Tästä summasta 3,7 miljoonaa euroa tulee Julkisen talouden suunnitelman tehtävä- ja rahoitusmuutosten kautta ja loput 39 miljoonaa euroa vaativat lisäsopeuttamistoimenpiteitä.

Suunnittelun pohjana oleva skenaario on esitetty seuraavassa taulukossa.

1 000 €	TP 2024	KS2025	TA2026	TS2027	TS2028	TS2029	TS2030
TOIMINTATUOTOT	187 428	194 123	191 720	196 529	201 554	206 729	212 042
TOIMINTAKULUT	-1 483 788	-1 467 281	-1 461 968	-1 464 807	-1 464 070	-1 463 742	-1 445 953
TOIMINTAKATE	-1 296 360	-1 273 158	-1 270 248	-1 268 277	-1 262 517	-1 257 012	-1 233 911
Valtion rahoitus	1 192 187	1 270 246	1 309 104	1 350 024	1 342 407	1 384 385	1 394 181
Rahoitustulot ja -menot	-6 745	-10 600	-10 410	-10 110	-9 730	-9 750	-9 760
Vuosikate	-110 919	-13 512	28 446	71 636	70 160	117 623	150 510
Poistot ja arvonalentumiset	-30 813	-29 490	-28 447	-25 557	-27 483	-29 329	-29 329
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-141 731	-43 002	0	46 079	42 677	88 293	121 181
Kumulatiivinen tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-255 228	-298 230	-298 230	-252 151	-209 474	-121 181	0

Toimialojen käyttötalous on suunniteltava siten, että koko hyvinvointialueen talousarviossa 2026 vuosikate toteutuu tavoitteen mukaisena.

Suunnittelun pohjana olevasta skenaariosta on johdettu seuraavat toimialakohtaiset talouden suunnittelukehykset

Konsernipalvelut

1 000 €	TP 2024	KS2025	TA2026	TS2027	TS2028	TS2029	TS2030
TOIMINTATUOTOT	17 130	20 044	20 267	20 762	21 278	21 811	22 357
TOIMINTAKULUT	-290 698	-307 167	-307 880	-307 309	-306 332	-305 068	-304 033
TOIMINTAKATE	-273 568	-287 122	-287 613	-286 548	-285 054	-283 258	-281 677

Laskelma, jonka mukaisesti toimialakohtainen talouden suunnitelmakehys on laskettu

1 000 €	TP 2024	KS2025	Talousarvio- siirrot ja pohjan korjaukset	Indeksi- korotukset	Henkilöstö- kustannusten muutos	Tasaus- maksun muutos	Toiminnan muutokset	KS2025 +lisäykset	JTS tehtävä- muutokset	Kehys sopeuttaminen	TA2026
TOIMINTATUOTOT	17 130	20 044	0	223	0	0	0	20 267	0	0	20 267
TOIMINTAKULUT	-290 698	-307 167	-1 700	-6 932	-863	239	-1 194	-317 616	241	9 496	-307 880
TOIMINTAKATE	-273 568	-287 122	-1 700	-6 709	-863	239	-1 194	-297 350	241	9 496	-287 613

Pelastustoimi

1 000 €	TP 2024	KS2025	TA2026	TS2027	TS2028	TS2029	TS2030
TOIMINTATUOTOT	915	462	477	490	503	517	531
TOIMINTAKULUT	-24 501	-25 638	-25 545	-25 558	-25 465	-25 391	-25 337
TOIMINTAKATE	-23 586	-25 176	-25 067	-25 068	-24 962	-24 875	-24 806

Laskelma, jonka mukaisesti toimialakohtainen talouden suunnitelmakehys on laskettu

1 000 €	TP 2024	KS2025	Talousarvio- siirrot ja pohjan korjaukset	Indeksi- korotukset	Henkilöstö- kustannusten muutos	Tasaus- maksun muutos	Toiminnan muutokset	KS2025 +lisäykset	JTS tehtävä- muutokset	Kehys sopeuttaminen	TA2026
TOIMINTATUOTOT	915	462	0	15	0	0	0	477	0	0	477
TOIMINTAKULUT	-24 501	-25 638	0	-199	-180	57	-417	-26 377	0	833	-25 545
TOIMINTAKATE	-23 586	-25 176	0	-184	-180	57	-417	-25 900	0	833	-25 067

Sosiaali- ja terveystaloudet

1 000 €	TP 2024	KS2025	TA2026	TS2027	TS2028	TS2029	TS2030
TOIMINTATUOTOT	169 384	173 617	170 976	175 278	179 772	184 402	189 154
TOIMINTAKULUT	-1 168 590	-1 134 476	-1 128 543	-1 131 939	-1 132 273	-1 133 282	-1 116 583
TOIMINTAKATE	-999 206	-960 859	-957 567	-956 661	-952 501	-948 880	-927 429

Laskelma, jonka mukaisesti toimialakohtainen talouden suunnitelmakehys on laskettu

1 000 €	TP 2024	KS2025	Talousarvio- siirrot ja pohjan korjaukset	Indeksi- korotukset	Henkilöstö- kustannusten muutos	Tasaus- maksun muutos	Toiminnan muutokset	KS2025 +lisäykset	JTS tehtävä- muutokset	Kehys sopeuttaminen	TA2026
TOIMINTATUOTOT	169 384	173 617	-7 188	4 547	0	0	0	170 976	0	0	170 976
TOIMINTAKULUT	-1 168 590	-1 134 476	-7 900	-17 412	-5 632	1 585	0	-1 163 835	3 515	31 777	-1 128 543
TOIMINTAKATE	-999 206	-960 859	-15 088	-12 865	-5 632	1 585	0	-992 859	3 515	31 777	-957 567

Toimialakohtaiset talouden suunnittelukehykset on johdettu hyvinvointialueen suunnittelukehyksestä laskennallisesti toimialojen suhteessa. Ennen varsinaisia korotuksia, on kehityksessä huomioitu korjaukset ja tekniset muutokset vuoden 2025 talousarviosta. Mahdollisia myöhemmin päätettäviä

johtamis- ja organisaatiomuutoksia ei ole lähdetty ennakkollisesti arvioimaan. Sosiaali- ja terveystalouden toimialan osalta kehityksessä on huomioitu palvelutarpeen kasvun lisäksi HVA-indeksin mukaiset korotukset. Pelastustoimen ja konsernipalveluiden toimialojen osalta kehityksessä on huomioitu HVA-indeksin kasvu. Lisäksi kehityksessä on otettu huomioon julkisen talouden suunnitelman mukaiset tehtävämuutokset, jotka on kohdistettu muutosvaikutuksen mukaisesti pääasiassa sosiaali- ja terveystalouteen. Palkkakustannuksen kehitys on huomioitu kehityksessä uuden sopimuksen mukaisena, tämän lisäksi kehitykseen on huomioitu ennakoitavat muutokset työnantajamaksuissa. Sopimuksissa olevien kehittämisohjelmaerien ja paikalliset järjestelyerien osalta on tehty keskitetty varaus konsernipalveluihin (johtamisen tukipalvelut), josta se jaetaan palveluille 2026 talousarvion muutosten yhteydessä erien jaon tarkennuttua. Korotukset on huomioitu, jotta kehitykseen kohdistuva sopeuttamistarve tulee huomioiduksi oikeassa, talousarviovuoden mukaisessa kustannustasossa. Kehityksen valmistelussa on ennakoitu talousarviovuoden sopeuttamistarve toimialakohtaisesti, jotta kumulatiivinen alijäämä tulee katetuksi vuoteen 2030 mennessä. Toimialakohtainen sopeuttamistarve on laskettu toimintakatteiden suhteessa.

Toimialakohtainen kehitys on jaettu edelleen vastuualueille. Sosiaali- ja terveystalouden osalta vastuualuekohtaista taloussuunnitelmakehystä on painotettu väestörakenteen muutoksella painotetun palvelutarve-ennusteen perusteella. Ennuste pohjautuu vuoden 2024 palvelutapahtumiin ja toteutuneisiin euroihin, jotka ennusteessa simuloidaan väestörakenteen muutoksen mukaiseen muutokseen. Ennuste arvioi sekä kustannustason muutosta että henkilötövuosien muutosta. Ennusteen avulla voidaan ennakoita palvelutarpeen kasvua eri ikäisen väestön palvelutarpeen mukaisesti. Se ei sisällä inflaatio-odotusta eikä toiminnan muutoksesta aiheutuvia muutoksia.

Konsernipalveluiden toimialakohtaisen laskelman mukaisesti on johdettu vastuualuekohtaiset kehitykset

TOIMINTAKATE 1000€	Talousarvio 2025	KS2025 +lisäykset	JTS tehtävä- muutokset	Kehys sopeuttaminen	TA2026	TA2027	TA2028	TA2029	TA2030
Strategioiden johtaminen ja järjestäminen	- 10 692,7	- 10 977,9	-	217,7	- 10 760,2	- 10 735,8	- 10 693,9	- 10 639,7	- 10 593,4
Johtamisen tukipalvelut	- 189 919,2	- 195 608,1	241,0	7 516,6	- 187 850,5	- 187 774,0	- 187 363,9	- 186 712,0	- 186 194,2
Palvelutuotannon tukipalvelut	- 86 510,5	- 90 764,0	-	1 761,3	- 89 002,7	- 88 038,2	- 86 996,0	- 85 906,2	- 84 889,4
Yhteensä	- 287 122,4	- 297 350,0	241,0	9 495,5	- 287 613,4	- 286 548,0	- 285 053,9	- 283 258,0	- 281 676,9

Pelastustoimen toimialakohtaisen laskelman mukaisesti on johdettu vastuualuekohtaiset kehitykset

TOIMINTAKATE 1000€	Talousarvio 2025	KS2025 +lisäykset	JTS tehtävä- muutokset	Kehys sopeuttaminen	TA2026	TA2027	TA2028	TA2029	TA2030
Keski-Suomen pelastuslaitos yhteiset	- 381,3	- 384,3	-	12,6	- 371,6	- 368,3	- 363,9	- 359,8	- 356,1
Riskienhallinta Pela	- 813,2	- 821,7	-	26,9	- 794,9	- 791,2	- 784,7	- 778,9	- 773,7
Pelastustoiminta	- 23 981,5	- 24 694,1	-	793,1	- 23 901,0	- 23 908,8	- 23 813,5	- 23 736,1	- 23 676,5
Yhteensä	- 25 175,9	- 25 900,1	-	832,6	- 25 067,5	- 25 068,3	- 24 962,2	- 24 874,8	- 24 806,3

Sosiaali- ja terveyspalveluiden toimialakohtaisen laskelman mukaisesti on johdettu vastuualuekohtaiset kehukset

TOIMINTAKATE 1000€	Talousarvio 2025	KS2025 +lisäykset	JTS tehtävä- muutokset	Kehys sopeuttaminen	TA2026	TA2027	TA2028	TA2029	TA2030
Sosiaali- ja terveyspalvelut, yhteiset	- 1 531,3	- 1 576,5	-	50,6	- 1 525,8	- 1 556,4	- 1 577,4	- 1 598,7	- 1 571,9
Lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalvelut ja aikuisten sosiaalipalvelut	- 161 352,2	- 166 393,7	141,0	6 130,9	- 160 121,8	- 157 144,4	- 152 915,2	- 147 769,5	- 142 216,7
Ikääntyneiden ja vammaisten palvelut	- 317 293,2	- 329 913,9	2 158,0	10 493,3	- 317 262,6	- 318 741,0	- 319 680,0	- 321 558,7	- 315 880,9
Terveystieteiden palvelut	- 480 682,9	- 494 975,2	1 216,0	15 102,0	- 478 657,2	- 479 219,5	- 478 328,4	- 477 953,1	- 467 759,2
Yhteensä	- 960 859,5	- 992 859,2	3 515,0	31 776,9	- 957 567,3	- 956 661,4	- 952 501,0	- 948 880,1	- 927 428,7

Toimialojen tulee talousarvioesitysten valmistelussa korostaa erityisesti toiminnan ja palvelujen sisältöjen, muutosten perustelujen ja saavutettavien hyötyjen kuvaamista, jotta kehystavoite saavutetaan. Suunnitelman laadinnassa erityistä huomiota on kiinnitettävä suunnitelman realistisuuteen, konkreettisuuteen ja muutosten projektointiin. Suunniteltavien toimenpiteiden vaikutusten aikajännettä arvioitaessa tulee huomioida esimerkiksi (ostopalvelu)sopimusten päättymis- ja irtisanomisajat, toiminnan toteuttamistavan muutoksen vaatima valmistelu-aika sekä henkilöstötoimenpiteiden vaatimat päätöksenteon aikataulut.

Toimialojen tulee kiinnittää huomiota palveluprosessien ja -ketjujen sujuvuuteen ja toimialat, vastuualueet ja palvelualueet ylittävään toiminnan uudistamiseen. Toimialojen sisäisessä toimenpiteiden suunnittelussa huomioidaan valtion yleinen ohjaus hyvinvointialueille mm. perustason palveluiden vahvistamisesta sekä palvelurakenteen keventämisestä.

Valtion rahoitus hyvinvointialueelle tarkentuu vielä syksyn 2025 aikana. Toimintatulojen ja -menojen tason arvioinnissa on käytetty lähtötasona vuoden 2025 talousarviota. Mikäli valtion rahoitus suunnittelukaudelle tai vuoden 2025 ennuste muuttuvat, mukautetaan talousarvion ja taloussuunnitelman tasapainottamistoimenpiteiden määrää siten, että laadinnan lähtökohtana olevat tavoitteet toteutuvat. Mikäli talouden tilannekuva olennaisesti muuttuu suunnitteluolettamasta, hyvinvointialuejohtaja tarkentaa suunnitteluohjetta ja toimialojen kehystavoitetta.

4. Talousarvioprosessi

Hyvinvointialueen hallintosäännön 72 §:n mukaan aluehallitus hyväksyy suunnittelukehykset sekä talousarvion ja taloussuunnitelman laadintaohjeet. Aluevaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Hyvinvointialueen aluehallitus antaa vuoden 2026 talousarvion ja vuosien 2027–2030 taloussuunnitelman laadintaohjeen kokouksessaan 24.6.2025. Talousarvion ja taloussuunnitelman rahoituskehys valmistellaan valtion julkisen talouden suunnitelman mukaisella rahoituspohjalla. Talousarvion ja taloussuunnitelman laadintaohjeen hyväksymisellä käynnistetään hyvinvointialueen talousarvion ja taloussuunnitelman laatiminen.

Lisäksi aluehallitus pyytää toimielimiä ja lautakuntia valmistelemaan hyvinvointialuejohtajan talousarvioesityksen perusteella lausunnot otettavaksi huomioon aluehallituksen talousarvioesityksessä valtuustolle. Toimielinten lausuntojen valmistelu tullaan tekemään erikseen ohjeistettavan yhteisen mallin mukaisesti.

4.1. Aikataulu ja työvaiheet

Vuoden 2026 talousarvioehdotuksen ja vuosien 2027–2030 taloussuunnitelmaehdotuksen käsittelyjärjestys on seuraava

Keskeisimpiä talousarvioprosessin päivämääriä

27.5.	Talousarviovalmistelun lähtökohdat, AH
24.6.	Talousarvion laadintaohje, AH
20.8.	Talousarvioesitykset (FPM-järjestelmä ja talousarviokirja)
2.9. ja 16.9.	Talousarviovalmistelun tilannekatsaukset, AH iltakoulu
7.10.	Hyvinvointialuejohtajan talousarvioesityksen esittely, AH iltakoulu
28.10.	Hyvinvointialuejohtajan talousarvioesitys, AH
4.11.	Talousarvion esittely ja lähetekeskustelu, AV
loka- marras	Talousarviolausunnot toimitelmistä
25.- 26.11.	Talousarvioseminaari ja talousarvioesitys, AH
9.12.	Talousarvion käsittely, AV

4.2. Talousarvion sitovuus

Talousarvion sitovia eriä ovat aluevaltuuston hyväksymät toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Investointiosan sitovuustasot tarkennetaan varsinaiseen hyväksyttyyn talousarvioon.

Talousarvion yleisosa on informaatiota, jota ei ole tarkoitettu sitovaksi talousarvion osaksi. Talousarvion yksityiskohtaiset perustelut, tunnusluvut ja suoritettavuudet ovat ohjeellisia siten, että aluehallituksen tulee ottaa ne huomioon käyttösuunnitelmista päätettäessä. Perusteluissa esitetyt asiat eivät voi kuitenkaan johtaa siihen, että käyttösuunnitelma laaditaan sitovaa määrärahaa suuremmaksi.

5. Toiminta- ja taloussuunnitelman ja talouden tasapainottamisohjelman valmistelu

5.1. Tuottavuusohjelma ja talouden tasapainottaminen

Taloussuunnitelman tasapainon ja kumulatiivisen alijäämän kattamisvelvoitteen saavuttamiseksi hyvinvointialueen talousarviovalmistelun yhteydessä laaditaan suunnitelma sopeuttamistoimenpiteistä.

Tuottavuusohjelman toimenpiteet ja muut talouden sopeuttamistoimenpiteet otetaan mukaan toiminta- ja taloussuunnitelmaan ja toimenpidekohtaiset euromääräiset tavoitteet tuottavuuden parantamiseksi kuvataan ja huomioidaan suunnitelmassa. Toimenpideohjelmaa täydennetään uusilla tarvittavilla toimenpiteillä siten, että hyvinvointialueen tasapainon tulos saavutetaan. Myös suunnitelmaan jo sisältyvien toimenpiteiden osalta suunnitelma tarkistetaan.

Toimenpiteiden valmistelussa erityistä huomiota on kiinnitettävä suunnitelman/toimenpiteen realisuuteen, konkreettisuuteen ja toteutettavuuteen. Suunniteltavien toimenpiteen vaikutusten aikajännettä arvioitaessa tulee huomioida esimerkiksi (ostopalvelu)sopimusten päättymis- ja irtisanomisajat, toiminnan toteuttamistavan muutoksen vaatima valmistelu-aika sekä henkilöstötoimenpiteiden vaatimat päätöksenteon aikataulut. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota vaikutusten suuruuden arviointiin ja siten talousvaikutuksen perusteluihin.

Lisäksi **uusien** toimenpiteiden osalta arvioidaan erikseen niiden vaikutukset asiakkaisiin ja henkilöstöön, kuvataan tunnistetut riskit sekä kustannusvaikutukset.

5.2. Palveluseteleiden arvojen muutokset

Hyvinvointialue järjestää palveluita omana toimintana, ostopalveluina ja palveluseteleillä. Palvelusetelit ovat käytössä sosiaali- ja terveyspalveluissa jokaisella vastuualueella. Hallintosäännön 18 §:n mukaan hyvinvoinnin- ja terveyden lautakunta päättää hyvinvointialueen palveluseteleiden setelikohdaisista sääntökirjoista. Palvelusetelin käyttämiseen hyvinvointialueiden järjestämissä sosiaali- ja terveyspalveluissa sovelletaan lakia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009.

Hyvinvointialueella on käytössä palveluseteleiden sääntökirjan yleinen osa ja palvelusetelikohtaiset sääntökirjat. Palvelusetelikohtaisissa sääntökirjoissa on kerrottu myönnettävät palvelusetelituotteet ja niiden arvot. Palveluseteleiden arvojen muutokset tulee valmistella seuraavalle vuodelle talousarvion laatimisen yhteydessä. Mikäli palveluseteleiden arvoihin tulee muutoksia, ne tehdään sääntökirjaan. Tässä huomioidaan palvelukohtaisesti jokainen käytössä oleva myönnettävä palvelusetelituote. Mikäli arvoon ei tule muutosta, se tulee perustella lyhyesti tiedoksi palveluntuottajille.

Palvelusetelien arvojen muutoksia varten tarvitaan hyvinvointialueen yleiset linjaukset kulloinkin käytettävistä indeksimuutoksista, tarkastuspisteistä, lääkinnällisen kuntoutuksen hinnastomuutoksista ja asiakasmaksujen muutoksista. Samoja tietoja käytetään myös ostopalveluiden hinnanmuutosten tekemisessä.

Mikäli palvelusetelien arvoihin tulee muutoksia, ne kirjataan muutosesityksinä sääntökirjoihin ja viedään päätöksentekoon. Sääntökirjamuutokset käsitellään palveluntuottajien vaikuttamistoimielimessä ja lautakunnissa sekä aluehallituksessa; päätöksentekoprosessi mainitussa järjestyksessä.

5.3. Hoito- ja hoivapalvelujen tuotteistuksen ja laskutuksen perusteiden sekä asiakaspalvelujen ostojen kauttalaskutuksen ja muiden palvelujen laskujen perusteiden valmistelu

Hallintosäännön 86 §:n mukaan aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen maksujen yleisistä perusteista talousarvion yhteydessä. Toimialajohtaja päättää toimialallaan hoito- ja hoivapalvelujen, muiden palvelujen, töiden ja tuotteiden suoritushinnat aluevaltuuston hyväksymien yleisten perusteiden pohjalta.

Talousarvion 2026 valmistelun yhteydessä on tarkistettava ja päivitettävä hoito- ja hoivapalvelujen tuotteistukseen, hoito- ja hoivapalvelujen laskutukseen, asiakaspalvelujen ostojen kauttalaskutukseen ja muiden palvelujen laskutukseen liittyvät perusteet.

5.4. Asiakasmaksujen yleiset valmistelun periaatteet

Hallintosäännön 86 §:n mukaan aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen maksujen yleisistä perusteista talousarvion yhteydessä. Lautakunnat päättävät hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista sekä niiden määrittämisestä, alentamisesta ja perimättä jättämisestä tehtäväalueellaan.

Talousarvion 2026 ja taloussuunnitteluvuosien 2027–2030 asiakasmaksujen valmistelussa tulee aluevaltuustoon päättämien periaatteiden lisäksi ottaa huomioon julkisen talouden suunnitelmassa päätetyt muutokset koskien asiakasmaksujen korotuksia ja asiakasmaksujen tarkistusta.

5.5. Toimintasuunnitelma ja käyttötalouden budjetointi

Toiminnan ja talouden suunnitelma laaditaan edellä kuvattujen periaatteiden mukaisesti vuoden 2026 osalta palvelualueen tarkkuudella. Taloussuunnitelmavuodet 2027–2030 laaditaan

toimialatasoisena keskitetysti taloustuen koordinoimana. Käyttötalouden budjetointi tehdään siten, että luvussa 2 kuvatut edellytetyt asiat ja talouden tasapainottamisen tavoite toteutuu.

Talousarviokehysten laadinnassa on käytetty seuraavia oletuksia:

- Henkilöstömenojen kokonaispalkkasumman kasvuprosenttina edellisvuoden palkkasummaan nähden on käytetty seuraavia prosentteja (% kuvaavat talousarvion vuosivaikutusta). Työehtosopimukset ovat voimassa 29.2.2028 saakka, tämän jälkeiset muutokset on arvioitu ja muutokset tarkentuvat työehtosopimusratkaisujen myötä:
 - 2026; 1,1 % (SOTE-sopimus, Lääkärisopimus ja HYVTES-sopimus)
 - 2027; 3,9 % (SOTE-sopimus, Lääkärisopimus ja HYVTES-sopimus)
 - 2028; 2,8 % (SOTE-sopimus, Lääkärisopimus ja HYVTES-sopimus, loppuvuosi arvioitu 2 % mukaan)
 - 2029; 2,4 % (yleiskorotuksen määrä ei ole vielä tiedossa, arvioitu 2,5 % mukaan)
 - 2030; 2,5 % (yleiskorotuksen määrä ei ole vielä tiedossa, arvioitu 2,5 % mukaan)
- toimintatulojen ja muiden toimintamenojen kasvuprosenttina on käytetty pääasiallisesti hyvinvointialueindeksin mukaista kasvua seuraavasti:
 - 2026; 3,24 %
 - 2027; 2,64 %
 - 2028; 2,69 %
 - 2029; 2,70 %
 - 2030; 2,70 % (hyvinvointialueindeksin arviota ei käytettävissä, arvioitu ed.vuoden perusteella)

Näitä oletuksia hyödynnetään myös talousarvion laadinnassa ja niitä tarkennetaan tietojen täsmennyessä. Näiden lisäksi on suunniteltava riittävät toimenpiteet eurovaikutuksineen, joilla alueen talous saadaan sopeutettua suunnittelukehysten mukaiseen raamiin.

5.6. Nettobudjetoitavat palvelualueet ja sisäinen kaupankäynti

Hyvinvointialueen vastuu- ja palvelualueiden talousarvion tuloarviot ja määrärahat perustuvat ulkoisten ja sisäisten toimijoiden kanssa tapahtuvaan kaupankäyntiin. Vuoden 2026 talousarvion laadinnassa sisäinen kaupankäynti, jossa tyypillisesti konsernipalveluihin kuuluvat tukipalveluyksiköt myyvät suoritteita varsinaisia lopputuotepalveluita tuottaville yksiköille, lisätään talousarviossa huomiotaviin tuloihin ja menoihin. Sisäinen kaupankäynti perustuu esimerkiksi hinnoiteltuihin suoritteisiin, hankittuihin ostopalveluihin tai työpanoksen käyttöön siten, että ostajalla on mahdollisuutta vaikuttaa hankkimaansa sisäiseen palveluun. Hinnat lasketaan yhteisesti sovittavalla periaatteella. Sisäinen kaupankäynti sisällytetään talousarviossa myyjän ja ostajan sitoviin määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Sisäisten erien periaatteet ostajan ja sisäisen palvelun tuottaja välillä tulee olla yhteisesti läpikäytynä 20.8. mennessä. Sisäisen palvelun tuottaja vastaa siitä, että periaatteet ovat kuvattuina ja ostajat informoituina.

Hyvinvointialueen sisäiset veloitukset määritellään ja viedään laskelmiin talousarvion laadinnan jäljempässä vaiheessa syyskuussa sen jälkeen, kun ensin ulkoisten tulojen ja menojen määrät on lopullisesti määritetty.

Sisäistä kaupankäyntiä on seuraavien konsernipalveluihin kuuluvien palvelualueiden toiminta:

- Tietohallinto
- Tilapalvelu
- Puhtauspalvelut
- Ruokapalvelut
- Välinehuolto
- Lääkintätekniikka
- Apuvälineet
- Logistiikka ja kuljetuspalvelut
- Varahenkilöyksikkö

Sisäistä kaupankäyntiä on lisäksi seuraavilla sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelualueilla / -yksiköillä:

- Sairaala-apteekki
- Osastosihteerit
- Diagnostiikka
- Erikoissairaanhoidon vuodeosastot
- Sairaalakuntoutus ja arkikuntoutus
- Tehohoito
- Anestesia ja leikkaushoito
- Apuvälinekeskus
- Psykiatrian akuuttityöryhmä
- Avosairaanhoito lääkärin sektorityö
- Kirurgian hoitajat
- Kirurgian sisäiset

Sisäistä kaupankäyntiä omaavista yksiköistä osan toiminta koostuu kokonaan varsinaisten palveluiden tukemisesta ja osalla sisäinen kaupankäynti muodostaa vain osan palvelualueen toiminnasta. Ne yksiköt, joiden toiminta on kokonaan varsinaisten palveluiden tukemista, ovat nettoyksiköitä. Nettoyksiköille talousarvion euromääräiset tavoitteet asetetaan poistot ja laskennalliset erät huomioivan nol-laylijäämätavoitelaskennan kautta. Sisäisen ja mahdollisesti myös osin ulkoisen myynnin on katettava nettoyksiköiden kustannukset.

Nettoyksiköinä käsitellään seuraavat palvelualueet, palveluyksiköt tai toimipisteet:

- Tietohallinto
- Tilapalvelu
- Puhtauspalvelut
- Ruokapalvelut
- Välinehuolto
- Apuvälineet
- Lääkintätekniiikka
- Logistiikka ja kuljetuspalvelut
- Varahenkilöyksikkö
- Sairaala-apteekki
- Osastosihteerit ja puhelinpalvelu
- Diagnostiikka
- Erikoissairaanhoidon vuodeosastot
- Tehohoito
- Anestesia ja leikkaushoito

Sisäiset myynnit ja ostot merkitään taloussuunnittelujärjestelmään myyjäyksikön toimesta. Sisäisten veloitusien määrästä voidaan neuvotella myyvän ja ostavan yksikön välillä, mutta laadinta-aikatauluissa pysymisen vuoksi myyjä voi merkitä erät järjestelmään tekemiensä laskelmien mukaisina.

Nettoyksiköiden myynnin kohdistamisperusteet			
Palvelualue / Palveluyksikkö	Myynnin kohdistamisperuste	Kohdistamisperusteen lähde talousarviossa	Kohdistamisperuste kirjanpidossa
Tietohallinto	Tietojärjestelmän käytön kohdistuminen, laitemäärät, henkilömäärät	Tietojärjestelmien kustannus- ja käyttöarviot, laiterakisteritiedot, henkilömäärät yksiköittäin	Käyttösuunnitelman perusteella lasketut jakokertoimet. Tarvittaessa tarkennetaan toteumaa vastaavaksi, esim. talousarvioon sisällyttämät uudet hankinnat.
Tilapalvelu / Sisäiset vuokrat	Tilojen painotetut neliöt	Tilatietojärjestelmä Moduloon perustuva veloitusta-neisto	Tilatietojärjestelmä Moduloon perustuva veloitusta-neisto, tarvittaessa tarkennetaan toteumaa vastaavaksi
Tilapalvelu / Tekniset palvelut	Ostopalvelu-sopimukset, laitteiden vuokrat / poistot	Ostopalvelusopimukset, laitteiden vuokrat / poistot	Ostopalvelusopimukset, laitteiden vuokrat / poistot, tarvittaessa tarkennetaan toteumaa vastaavaksi
Puhtauspalvelut	Työpanosjakauma, ostopalvelu-sopimukset, tilojen neliöt tai tilatut työt	Suunniteltu työpanosjakauma, ostopalvelusopimukset, tilojen neliöt tai tilatut työt	Suunniteltu työpanosjakauma, ostopalvelusopimukset, tilojen neliöt tai tilatut työt, tarvittaessa tarkennetaan toteumaa vastaavaksi

Ruokapalvelut	Ateriamäärät ateriatyy- peittäin, työpanos tai ulkopuolisen palvelu- tuottajan laskutus	Palveluiden ateriamääräar- viot, suunniteltu työpanos ja ateriatyyppikohtaiset hinnat tai ulkopuolisen pal- velutuottajan suunniteltu laskutus	Toteutuneet ateriamäärät ja ateriatyyppikohtaiset hinnat, työpanos tai ulkopuolisen palvelutuottajan laskutus
Välinehuolto	Suoritemäärät tai työ- panosjakauma	Välinehuollon tietojärjes- telmä Geminin suoritteet ja suoriteryhmäkohtaiset hin- nat (viimeisin tieto) tai ar- vio työpanosjakaumasta, jos suoritettietoja ei ole käy- tettävissä	Välinehuollon tietojärjes- telmä Geminin toteutuneet suoritteet ja suoriteryhmä- kohtaiset hinnat tai arvio työ- panosjakaumasta, jos suori- tetietoja ei ole käytettävissä
Apuvälineet	Osastolainat, apuväli- neiden myöntämiset	Edellisen vuoden toteuma	Kuluvan vuoden toteuma
Lääkintäteknikka	Työpanosjakauma, os- topalvelusopimukset, laitteiden vuokrat/pois- tot	Suunniteltu työpanosja- kauma, ostopalvelusopi- mukset, laitteiden vuok- rat/poistot	Suunniteltu työpanosja- kauma, ostopalvelusopimuk- set, laitteiden vuokrat/pois- tot, tarvittaessa tarkenne- taan toteumaa vastaavaksi
Logistiikka ja kulje- tuspalvelut	Työpanosjakauma tai suoritemäärät	Suunniteltu työpanosja- kauma sekä materiaaliha- llinnon järjestelmä Mare- lasta, kuljetushallinnan järjestelmä e-Potkusta saa- tavat viimeisimmät suorite- tiedot	Suunniteltu työpanosja- kauma, suoritteiden rivimää- rät tai kuljetusten kohdentu- minen, perustuu toteutunei- siin suoritteisiin ja tarvitta- essa tarkennetaan toteumaa vastaavaksi
Sairaala-apteekki	Tuotettavat palvelut: osastofarmaseutit, äly- lääkekaapit, omatuo- tanto, radiofarmasia, kliiniset lääketutkimuk- set, lääkkeelliset kaa- sut, erilaiset toimitusri- vit, jne. Siinä suh- teessa, jossa resursseja käytetään.	Apteekin kattavat listat siitä, missä henkilöstö ja re- surssit sijaitsevat. Talousar- violaskenta toteutetaan vuosittain kustannuslas- kennan järjestelmässä.	Apteekin kattavat listat siitä, missä henkilöstö ja resurssit sijaitsevat kirjataan kirjanpi- toon perustuen kustannus- laskentaan pohjautuviin yk- sikköhintoihin ja resurssien käyttöön.
Osastosihteerit ja puhelinpalvelu	Työpanosjakauma	Osastonsihteerit kohdiste- taan työpanoksen sijainnin mukaisille toimipisteille.	Osastonsihteerit kohdiste- taan työpanoksen sijainnin mukaisille toimipisteille.
Diagnostiikka (Pa- tologia,	Tutkimusten jakauma (laskutetun summan ja- kauma)	Edellisen vuoden tutkimus- ten jakauma (laskutetun summan jakauma)	Edellisen vuoden tutkimus- ten jakauma (laskutetun summan jakauma)

Sairaalfysiologia, Kuvantaminen)		yksiköiden kesken ja kohdistus sen mukaisesti	yksiköiden kesken ja kohdistus sen mukaisesti
Erikoissairaanhoidon vuodeosastot (Nova)	Erikoisaloille erikoisaloittaisten hoitopäivien suhteessa	Erikoisaloittaiset hoitopäivät edellisen vuoden suhteelliseen toteumaan perustuen	Erikoisaloittaiset toteutuneet hoitopäivät
Tehohoito	Erikoisaloille erikoisaloittaiset tehohoitopäivät, TISS-pisteet, MET- ja elvytyskäynnit	Erikoisaloittaiset tehohoitopäivät edellisen vuoden suhteelliseen toteumaan perustuen	Erikoisaloittaiset tehohoitopäivät toteuman mukaisesti
Anestesia ja leikkaushoito	Erikoisaloille Anelenvälisuoritteiden suhteessa (ts. leikkausminuutit/saliminuutit/Perustp/heräämomin/suorat tarvikkeet)	Erikoisaloittaiset leikkaukset (leikkaussaliminuutit) edellisen vuoden suhteelliseen toteumaan perustuen	Erikoisaloittaiset leikkaukset toteuman mukaisesti
Alueellinen osastotoiminta asiantuntijayksikkö	Työpanosjakauma	Alueellisen osastotoiminnan osastoille tasan	Alueellisen osastotoiminnan osastoille tasan
Alueellinen osastotoiminta osastolääkärit	Työpanosjakauma	Lääkärijakauma osastoilla	Lääkärijakauma osastoilla
Akuutti- ja yleislääketiede	Lääkäreiden työpanos päivystyspoliklinikalle	Lääkäreiden työpanos päivystyspoliklinikalle	Lääkäreiden työpanos päivystyspoliklinikalle
Hoitotyö vastaanotto, leikkaus ja tehohoito	Hoitajien kustannusten jyvitys omille erikoisaloille	Hoitajien palkka- ja muut henkilöstöön suoraan liittyvät kulut	Hoitajien palkka- ja muut henkilöstöön suoraan liittyvät kulut

Pelastustoimen tuottama ensihoito	Pelastajat, jotka toimivat ambulansseissa kustannukset lasketaan sisäisesti ensihoidolta	Ensihoidon talousarvio	Ensihoidon toteutuneet kustannukset
Varahenkilö-yksikkö	Työpanosjakauma	Kuluvan vuoden käytön jakauma (laskutetun summan jakauma) yksiköiden kesken ja kohdistus sen mukaisesti. Tiedot Respa-järjestelmästä	Varahenkilöyksikön varahenkilöstö kohdennetaan työpanoksen toteutuneen käytön mukaisille toimipisteille. Tiedot Respa-järjestelmästä.
Muut kuin nettoyksiköt, laskutus-/kohdistamisperusteet			
Palvelualue / Palveluyksikkö	Myynnin kohdistamisperuste	Kohdistamisperusteen lähde talousarviossa	Kohdistamisperuste kirjanpidossa
Sairaala-kuntoutus ja arkikuntoutus	Työpanosjakauma Arkikuntoutus jaetaan suhteessa 65 % kotihoito ja 35 % oman toiminnan asiakkaat Sairaalakuntoutus jaetaan 100 % osastoille	Sairaalakuntoutus kohdennetaan alueellisen osastotoiminnan osastoille ja arkikuntoutus koti- ja asumispalveluihin, peruste suunnitellut kuntoutukset	Sairaalakuntoutus kohdennetaan alueellisen osastotoiminnan osastoille ja arkikuntoutus koti- ja asumispalveluihin lähtökohtaisesti toteutuman mukaan
Avosairaanhoido	Sektorilääkärityö	Kohdistetaan neuvolat, koulut, kh, palveluasuminen, vuodeosastot	Kohdistetaan neuvolat, koulut, kh, palveluasuminen, vuodeosastot
Alueellinen osastotoiminta kotisairaala	Kohta-yksikön hoidontarpeen arvioinnit	Arvio palvelupäälliköltä	Arvio palvelupäälliköltä
Apuvälinekeskus	Osastolainat, apuvälineiden myöntämiset	Edellisen vuoden toteuma	Kuluvan vuoden toteuma
Psykiatrian akuutityöryhmä	99 % toiminnan kustannuksista	Edellisvuoden toteuma – arvio avohoidon vastuulääkäri ja PSAKUn vastuhenkilö	Kuluvan vuoden toteuma
Kirurgian hoitajat	Hoitajien kustannukset	Ylihoitajalta tiedot hoitajista ja kustannusten jakautumisesta	Ylihoitajalta tiedot hoitajista ja kustannusten jakautumisesta
Kirurgian sisäiset	Kohdistetaan päivystykseen kustannuksia (poli ja osasto)	Tiedot MonetTiedosta	Kuluvan vuoden toteuma

Rahoitus ja vastuut / rahoitus	Korkokulut pitkäaikaisista lainoista	Ennustettu toteuma (Apollo ja korkokehityslaskelmat)	Toteutuneet korkokustannukset
--------------------------------	--------------------------------------	--	-------------------------------

Ne konsernipalveluiden toimialan palvelualueet, jotka eivät ole sisäistä kaupankäyntiä omaavia nettoyksiköitä, ovat luonteeltaan yleiskustannusyksiköitä. Niiden toiminta tukee muiden palvelualueiden toimintaa, mutta yleiskustannusyksiköiden myymä palvelu ei ole suoritteisiin jaoteltavissa ja ostajayksiköillä on rajallisempi mahdollisuus vaikuttaa kyseisiin menoihin. Yleiskustannukset vaikuttavat laskennallisesti kaikkien muiden palvelualueiden kustannuksiin.

Yleiskustannusyksiköinä käsitellään seuraavien konsernipalveluihin kuuluvien palvelualueiden toiminta:

- Riskienhallinta
- Tietojohtaminen
- Strateginen johtaminen ja järjestäminen
- Hyvinvointi ja kumppanuudet
- Hallintopalvelut
- Talous- ja hankintapalvelut
- HR-palvelut (pl. varahenkilöyksikkö)
- Viestintä
- Rahoitus ja vastuut

Yleiskustannusyksiköillä ei ole varsinaista sisäistä myyntiä eikä yleiskustannuksia sisällytetä myyjän ja ostajan sitoviin määrärahoihin ja tuloarvioihin. Yleiskustannusyksiköiden tavoitteet määritellään tuloarvion ja määrärahan kautta ja niille asetetaan sitova toimintakatetaso vastaavalla tavalla kuin varsinaisia lopputuotepalveluita tuottaville sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen palvelualueille. Kustannuslaskentaa ja valtion automaattista talousraportointia varten yleiskustannusyksiköiden nettomenojen kohdistumisesta / vyörytyksistä varsinaisille palveluille tuotetaan laskelma. Vastaavaa vyörytysperiaatetta voidaan käyttää myös kaikkien vastuu- ja palvelualueiden yhteisten toimipisteiden kustannusten laskennallisessa kohdistamisessa.

Yleiskustannusten vyörytysten perusteena käytetään pääsääntöisesti muiden kuin yleiskustannusyksiköiden henkilöstömäärää. Tapauskohteisesti voidaan käyttää myös muuta tarkemmin aiheuttamisperiaatetta noudattavaa vyörytysperustetta. Korkomenot kohdennetaan Sairaala Novan investoinnin suhteessa niille yksiköille, joihin ko. investoinnin poistot kohdentuvat.

Talousarvion laadinnan yhteydessä voidaan vielä tarvittaessa tarkentaa tai muuttaa edellä kuvattujen netto- ja yleiskustannusyksiköiden listauksia sekä suunniteltuja veloituserusteita.

Sisäisen kaupankäynnin sisällyttämisellä talousarvioon sekä yleiskustannusyksiköiden kohdistuslaskelmien laatimisella tavoitellaan oman toiminnan yksikkökustannusten laskennan mahdollistamista.

5.7. Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnitelma sisältää palvelutoiminnan järjestämiseksi tarvittavan henkilöstön laadullisen ja määrällisen suunnitelman. Lähtökohtana ovat Keski-Suomen hyvinvointialueen strategiset tavoitteet ja linjaukset sekä talouden suunnittelulle annetut reunaehdot. Hyvinvointialueella annetaan vuosittain ohje henkilöstösuunnitelman laatimiseksi.

Henkilöstöresurssien määrää ohjaa palvelutoiminnan laajuus, joka voi toiminnoittain olla kasvussa, laskevaa tai samansuuruisena pysyvää, hoitoisuus ja talous. Toiminnassa tulee olla oikealla osaamisella varustettua henkilöstöä oikea määrä, oikeaan aikaan, oikeassa paikassa ja oikealla kustannuksella. Henkilöstön määrä, laatu ja sen käytön suunnittelu tehdään osana toiminnanohjauksen prosessikokonaisuutta.

Palvelupäällikkö/palvelujohtaja dokumentoivat palvelualueiden henkilöstösuunnitelmiin poistumat ja resurssoinnit yksilö- ja tehtäväkohtaisin tiedoin. Palvelualueiden henkilöstösuunnitelmat ovat alusta kaikkien lyhyen ja pidemmän ajan henkilöstötoimenpiteiden suunnitteluun ja dokumentointiin.

- Henkilöstösuunnitelmassa arvioidaan rullaavasti toiminnan näkökulmasta vapautuvien tehtävien lopettaminen, yhdistäminen muuhun/muihin tehtäviin tai täyttämisen.
- Jos edetään viran/toimen täyttöön, tarkastellaan voiko tehtävän täyttää hyvinvointialueen sisältä siten, että jokin toinen tehtävä on lakkautettavissa.
- Suunniteltavat lisäresurssintarpeet kirjataan palvelualueen henkilöstösuunnitelmaan. Lähtökohtaisesti henkilöstösuunnitelma (henkilötyövuodet ja henkilöstömenot) ei voi sisältää uusia tehtävälisäyseyesityksiä kuin aivan välttämättömistä ja tarkoituksenmukaisista syistä.
- Henkilöstön lisäresurssoinnit toteutetaan hyvinvointialueen henkilöstöä ja menoja lisäämällä ainoastaan siten, että muita keinoja talouden tasapainottamiseksi löydetään vastaavasti esim. palvelujen ostoja vähentämällä.
- Henkilöstösuunnitelman sisältämien seuraavalle toiminta- ja taloussuunnitelmavuosille kohdistuvien resurssimuutoksien kustannusvaikutukset kirjataan suunnitelmaan: henkilöstökustannuksien ja/tai vastaavasti muiden menokohtien lisäykset ja vähennykset.
- Vakituisten ja vähintään kuuden kuukauden määräaikaisiin tehtävien täyttöön haetaan aina täyttölupa. Täyttölupaprosessissa tarkistetaan myös mahdolliset uudelleensijoitettavat henkilöt.
- Vuosittain työntekijöitä irtisanoutuu joko eläkkeen tai muun syyn vuoksi. Erityisesti nämä poistumat mahdollistavat henkilöstöjärjestelyt ja hyödynnetään henkilöstövähennyksinä ja henkilöstörakenteen kehittämisen tilanteina.

- Vakituisen henkilöstön eläkepoistuman kartoitusta varten lähiesihenkilön käy keskustelut vuosittain vähintään 64-vuotta täyttävien henkilöiden kanssa. Keskustelussa kartoitetaan, ovatko henkilöt vielä pohtineet mahdollista eläkkeelle jäämisen ajankohtaa. Tiedossa oleva tai suunniteltu ajankohta tulee huomioida yksikön henkilöstösuunnittelussa.
- Toimintamallin vaikuttaessa omaa palveluallueta laajemmalle henkilöstöresursointi suunnitellaan niiden kanssa, joihin tehtäväsiirrot vaikuttavat ja muutokset näkyvät kaikkien suunnitelmaan osallistuvien palvelualueiden henkilöstösuunnitelmissa.
- Sijaisuustilanteissa resurssin järjestelymahdollisuudet arvioidaan monipuolisesti - esim. tehtäväjärjestelyjen hyödyntäminen ja lisävastuut. Palkkaava esihenkilö vastaa määräaikaisuuden perusteiden lainmukaisuudesta.

Toimialojen ja vastuualueiden henkilöstösuunnitelmat ja henkilöstökoosteet ovat palvelujohtajan ja palvelupäälliköiden henkilöstötoimenpiteiden suunnittelun, seurannan ja raportoinnin väline. Ne kokoavat toteutuneet, tulevat ja suunnitellut palvelualueen henkilöstötoimenpiteet: toimenpiteiden henkilöstövaikutukset, lakkautettavat ja uudet tehtävät, kustannusvaikutukset ja rahoitustilanne/-vaihtoehdot sekä vähennyspotentiaali eläkkeiden myötä.

- Palvelujohtaja vastaa palvelualueen henkilöstösuunnittelukokonaisuudesta, henkilöstöbudjetin pitävyydestä ja henkilöstökustannusten alentamistavoitteen toteutumisesta osana toiminnan talous- ja tulosvastuuta.
- Palvelujohtaja vastaa palvelualueensa henkilöstösuunnittelun sisältämien palvelualueiden välisten henkilöstötoimenpiteiden toimeenpanosta
- Palvelupäällikkö vastaa palveluyksikkönsä henkilöstösuunnitelman laadinnasta
- Henkilöstösuunnitelman toteutumisesta raportoidaan hyvinvointialueen johtoryhmässä ja hallituksessa toiminnan, talouden ja henkilöstön kuukausiseurannassa sekä yhteistoimintaelimessä 1–2 kertaa vuodessa
- Kooste on muutosjohtamisen ja yhteistoiminnan apuväline erityisesti käsiteltäessä toimintamallien muutoksia.
- Koosteet kokoavat hyvinvointialueella tapahtuvat kaikki vakituisten tehtävien lisäykset ja lakkautukset.

Henkilöstösuunnittelun ja palkkojen budjetoinnin avuksi on hyvinvointialueelle hankittu henkilöstökustannusten budjetointiohjelma osaksi taloussuunnitteluohjelmaa FPM. Budjetointiohjelmaan ajetaan valmiiksi toukokuun palkat henkilöittäin ja siihen tehdään sopimusten mukaiset korotukset. Ohjelman käyttämisestä on annettu tarkempia ohjeita ja koulutusta.

Toiminta- ja taloussuunnitelman valmistelun ja siihen perustuvan henkilöstösuunnittelun yhteydessä arvioidaan myös yhteistoimintamenettelyn tarve huomioiden yhteistoimintalaki. Jos hyvinvointialueen talousarvioehdotuksessa edellytetään sellaisia toimenpiteitä, joiden toteuttaminen todennäköisesti aiheuttaisi useita irtisanomisia, osa-aikaistamisia, lomautuksia taikka merkittäviä

heikennyksiä henkilöstön palvelussuhteiden ehdoissa, toimenpiteitä on käsiteltävä yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin aluehallitus tekee aluevaltuustolle lopullisen talousarvioehdotuksen.

Suunnitteluohje:

- Suunnitelmaan sisältyvien, tuottavuutta parantavien uusien toimintamallien vaikutukset henkilöstöresursointiin huomioidaan suunnitelmassa täysimääräisesti.
- Lisäresursointitarpeet toteutetaan hyvinvointialueen henkilöstöä ja menoja lisäämällä ai-noastaan siinä tapauksessa, että muita keinoja talouden tasapainottamiseksi löydetään riit-tävästi tavoitetasoon nähden, esim. vastaavalla palvelujen ostojen vähennyksellä.
- Sijaissuunnittelussa, erityisesti lyhytaikaisten poistumien resurssoinnissa huomioidaan hy-vinvointialueen varahenkilöstöyksikön toiminta.

5.8. Käyttötalouslukujen valmistelu FPM-järjestelmään

Palvelualuekohtaiset vuoden 2026 talousarviosuunnitelmat käyttötalouslukujen osalta tulee olla syö-tettynä ja tallennettuna FPM-taloussuunnittelujärjestelmään 20.8.2025 mennessä. Luvut syötetään tilitasolla.

Sisäiset myynnit suunnitellaan FPM-järjestelmään oman syöttöpohjan kautta syyskuun aikana, kun ulkoisten erien suunnitelma on valmis. Aikataulu tarkennetaan sisäisenä ohjeena. Sisäisen palvelun tuottaja vastaa, että tulo- ja menokirjaukset ovat yhdenmukaiset suunnittelupohjilla. Yleiskustannus-yksiköiden sisäisiä vyörytyksiä ei käsitellä sisäiset erien syöttöpohjien kautta.

Palkkasuunnitteluosioon tulee olla tallennettuna tarvittavat muutokset henkilöstön työsuhteissa ja sijoittumisessa toimipisteittäin. Talousarviovaiheen henkilöstösuunnittelu tulee olla valmiina FPM-ta-loussuunnittelujärjestelmässä 20.8.2025 mennessä.

Edellä mainittujen talousarviotietojen syöttämisestä ja oikeellisuudesta vastaa kunkin kokonaisuuden taloustuki. Henkilöstösuunnittelusta vastaa kukin palvelujohtaja. Ko. henkilöt vastaavat osaltaan myös siitä, että palvelukokonaisuuksista vastaava johto on linjannut ja hyväksynyt tarvittavat muu-tokset ja lisäykset talousarviokehityksen puitteissa. Palvelujohdolla on FPM-järjestelmään lukuoikeudet käyttötalouden osalta ja henkilöstösuunnittelun osalta muokkausoikeudet omien alueidensa kokonai-suuksiin.

Investointisuunnitelmien osalta poistojen suunnitteluluvut tuotetaan järjestelmään keskitetysti. In-vestointityöryhmät vastaavat investointisuunnitelman sisällön tuottamisesta.

5.9. Hankesuunnittelu

Hankkeiden suunnittelun tulee linkittyä vahvasti hyvinvointialueen strategiaan, palvelustrategiaan tai talouden tasapainottamiseen. Epävarmoja tai vielä hakuvaiheessa olevia hankkeita ei tuoda talousarvioon. Hankkeen varmistuttua ne käsitellään mahdollisina talousarviomuutoksina.

Hankekuvauksia ylläpidetään strateginen johtaminen ja järjestäminen vastuualueelta, ja kaikkien hankkeiden tiedot kootaan taulukkoon tai projektisalkkuun. Jokaisesta hankkeesta kuvataan nimi, toiminta-aika, talousarvio ja mahdollinen omarahoitusosuus ja sen kattamisen tapa, sijoittuminen hyvinvointialueella ja omistaja, sekä yhteys strategiaan/tuottavuusohjelmaan. Kuvaukseen tulee liittää maininta mille vastuu-/palvelualueelle ja toimipisteelle kyseinen hanke on budjetoitu.

Tutkimushankkeita ei tuoda talousarviokirjaan, ei myöskään sellaisia hankkeita, joissa hyvinvointialue toimii vain kumppanina eikä kumppanuuteen liity rahallista panostusta.

Jatkossa Keski-Suomen hyvinvointialueelle haettavaan ulkopuolisten rahoittamiin kehittämishankkeisiin osallistuminen (ei tutkimushankkeet) arvioidaan ennen hakua yhdessä strateginen johtaminen ja järjestäminen vastuualueen kanssa, jolloin sovitaan myös hankkeen sijoittuminen, budjetointi, hallinnointi ja seuranta.

5.10. Hankintasuunnittelu

Hankintojen tulee perustua hyvinvointialueen valtuuston hyväksymään talousarvioon ja aluehallituksen hyväksymään vuosittaiseen hankintasuunnitelmaan. Kaikissa hyvinvointialueen hankinnoissa noudatetaan niiden arvosta riippumatta hankintalain yleisiä oikeusperiaatteita, eli hankinnat toteutetaan tasapuolisesti ja syrjimättömästi, avoimesti sekä suhteellisuuden vaatimukset huomioiden. Hyvinvointialueen hankinnoissa tulee noudattaa sopimushallinnanohjeistusta ja hankintaohjetta sekä lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016).

Hankintapäätösten toimivalta on määritelty hyvinvointialueen hallintosäännön 78 §:ssä. Hankintaohjeessa on selostettu keskeiset hankinnan periaatteet ja menettelytavat, joita organisaation toteuttamissa hankinnoissa noudatetaan.

Toimialojen tulee vuosittaisessa talousarvio- ja toimintasuunnitelmien laatimisen yhteydessä kartoittaa tulevan vuoden hankintatarpeet ja laatia hankintasuunnitelma. Hankintojen suunnittelu on osa vuosittaista talousarvionsuunnittelua ja toimialueiden tulee hankintojen suunnittelussa ja toteutuksessa ottaa huomioon toimintaan kohdennettujen määrärahojen riittävyys. Hankintatarve voi muodostua uudesta hankintatarpeesta tai umpeutuvasta hankintasopimuksesta. Alustavaa suunnittelua tulee kuitenkin tehdä samalla taloussuunnitelman toteuttamisajalle.

Hankintasuunnitelma tulee laatia ennakkollisesti noin 1-2 vuotta etukäteen huomioiden hankintasopimuksen tavoitteellinen alkamisaika. Tulevat vuoden 2026 hankintatarpeet ilmoitetaan hankintasuunnitelmalle Hankintasuunnitelma 2026 –lomakkeella (Polku-intra -> työn tueksi -> Hankinnat -> Hankintaohje ja hankintastrategia). Hankinnat tulee olla ilmoitettuna 20.8.2025 mennessä. Hankintasuunnitelmaan tulee ilmoittaa kaikki kynnysarvon ylittävät hankinnat jokaiselta toimialueelta. Ilmoitettavasta hankinnasta tulee olla mm. tiedot:

- Hankinnan lyhyt kuvaus
- Hankinnan ja sopimuksen vastuuhenkilö, palvelualue
- Onko hankinnassa huomioitu hyvinvointialueen kokonaisuus
- Hankinnan ennakoitu sopimuksen vuosittainen arvo
- Sopimusaika
- Palveluhankinnassa Keski-Suomen Hyvinvointialueella tulee huomioida monituottajamallin mukainen tuotantotapa-analyysi tai kustannusten edullisuusvertailu ostopalvelun ja oman tuotannon kesken. Tulee huomioida mitä järjestämislain 8, 12 ja 15 §:ssä säädetään sote-palvelujen hankinnoista yksityiseltä palveluntuottajalta
- Hankinta tulee olla käsitelty vastuualueen ja toimialueen johtoryhmissä

Talousarviosuunnittelun yhteydessä päätetään kyseisen vuoden hankintojen toteuttamisesta. Hankintasuunnitelma ohjaa hankintojen resurssoinnin ja määrittelyn omasta ja ostettavasta hankintapalvelusta sekä mahdollisuuksista liittyä yhteishankintoihin. Talousarviokauden aikana hankintasuunnitelmaa voidaan täydentää pääsääntöisesti 1 krt/vuosi.

Hankintasopimukset löytyvät Cludia -sopimushallintajärjestelmästä. Hankintapalveluissa seurataan keskitettyjä toimialariippumattomia tavarahankintasopimuksia. Muilta osin sopimusseuranta tehdään palvelualueilla.

Hankinnan käynnistää palvelualue, joka vastaa hankintasopimuksesta, sopimuksen seurannasta ja hankittavasta kohteesta. Järjestelmähankinnat käynnistetään Tietohallinnon kautta.

Hyvinvointialueella on päätetty pienhankintarajaksi 20.000 euroa. Hankintasuunnitelmalla olevien kynnysarvon ylittävien hankintojen lisäksi myös pienhankinta on kilpailutettava aina silloin, kun hankinnan ennakoitu arvo on 20.000 euroa tai enemmän eikä hankinnan kilpailuttamatta jättämiselle ole erityisiä perusteita. Lisäksi kaikista pienhankinnoista, joiden arvo on 20.000 euroa tai yli, tulee laatia perusteltu hankintapäätös sekä kirjallinen hankintasopimus.

Hyvinvointialueella investointihankinnoilla tarkoitetaan 10.000 € (alv 0 %) ylittäviä yksittäisiä kalusto-, laite- ja järjestelmähankintoja. Kaikkia investointeja ja investointeja vastaavia uusia sopimuksia (esim. leasingsopimukset ja vuokrasopimukset) koskee tiukka sääntely ja hyvinvointialueella voidaan

tehdä investointihankintoja ainoastaan ministeriöiden hyväksymän hyvinvointialueen investointisuunnitelman mukaisesti. Kts. Toiminta- ja talousarviosuunnitelman laadintaohjeen luku 6.

Hankintapalvelujen roolia vahvistetaan hankintapalvelujen kehittämissuunnitelman mukaisesti mm. hyvinvointialueen hankintojen ennakollisessa suunnittelussa, tuotantotapa-analyysseissa, sopimuksen aikaisessa toiminnassa ja hankintoihin liittyvän tiedon ja tilannekuvan tuottamisessa.

5.11. Strategian tavoitteiden mittarit ja toiminnan tunnusluvut

Hyvinvointialueen strategian neljään tavoitteeseen kytketyt mittarit on päivitetty edellisen kerran syksyllä 2023. Mittariston rakenne perustuu malliin, jossa strategiaa seurataan kansallisten mittareitten avulla ja jonka kautta kansallista vertailua on mahdollista tehdä.

Toiminnan ja talouden yhteensovittamista seurataan jatkossa johdon työpöydän kautta.

5.11.1. Strategian neljän tavoitteen seuranta

Vuoden 2026 talousarviokirjassa määritellään edelleen hyvinvointialuestrategian neljää tavoitetta kuvaavat mittarit, jotka poimitaan kansallisista tietolähteistä ja joiden avulla vertailu kansallisesti on mahdollista. Kullekin em. mittarille on määritelty tavoitetaso koko strategiakaudelle, eli vuodelle 2030. Mittaristoa ei pääsääntöisesti ole tarkoitus vuositasolla muuttaa, jotta tietojen vertailtavuus ja mittariston pitkän aikavälin ohjausvaikutus säilyvät. *Tarvittaessa toiminnan luonteessa, lainsäädännössä tms. tapahtuvista **olennaisista** muutoksista johtuen voidaan kuitenkin myös yksittäisiä mitattavia kohteita muuttaa, poistaa tai lisätä. Jokaisen vastuualueen on tarkastettava talousarviota laadittaessa, että strategian tavoitteisiin kiinnitetyt mittarit liittyvät kiinteästi strategian tavoitteisiin. Mitareiden valmistelussa huomioidaan strategian päivitys.*

Strategian mittareiden toteumista raportoidaan pääsääntöisesti tilinpäätöksen yhteydessä.

5.11.2. Toiminnan tunnusluvut

Hyvinvointialueella on osin otettu käyttöön ns. johdon työpöytä, johon tietoja on määritelty työroolin mukaisesti (*hyvinvointialuejohtaja – toimialajohtaja – vastuualuejohtaja – palvelualuejohtaja – palvelupäällikkö – palveluvastaava*; edellä kursivoidut profiilit otettu käyttöön) Johdon työpöydälle kootaan keskeiset operatiivisen päivittäis- ja taktisen johtamisen tunnusluvut sekä hyvinvointialueen koottu tilannekuva.

Johdon työpöytänsä tullaan vuoden 2025 loppuun mennessä rakentamaan myös erillinen näkymä kuukausi- ja neljännesvuosiraportointia varten, jota hyödynnetään operatiivisessa johtamisessa ja talouden ja toiminnan tietojen vahvemmassa yhdistämisessä.

Talousarvioon on määriteltävä kunkin palvelualueen keskeisimmät sellaiset toimintaa kuvaavat tunnusluvut (enintään 3 kpl), joilla on selkeä talousvaikutus. Tällaisia tunnuslukuja ovat esimerkiksi käyntimäärät ja volyymitiedot. Tunnuslukujen tulee olla samoja, joita johdon työpöydälle on jo määritelty palvelujohtajaroolille, priorisoiden talousarvion seurannan näkökulmasta. Talousarvion laadintaa ja em. tunnuslukujen asettamista varten työn tueksi on laadittu Excel-listaus johdon työpöydälle määritellyistä palvelujohtajan (=palvelualueen) tietotarpeista. Näistä tiedoista kunkin palvelualueen on osana talousarvion laadintaa poimittava enintään kolme toimintaa kuvaavaa tunnuslukua, joita seurataan osana talousarvion- toimintasuunnitelman toteutumista.

Palvelualueiden määrittelemien tunnuslukujen lisäksi toiminnan mitoituksen seurantaan käytettävät mittarit valmistellaan keskitetysti hyvinvointialueitasoisesti.

Hyvinvointialueen johtamisen ja päätöksenteon tukena hyödynnetään myös hyvinvointialueen yksikkökustannustietoja.

5.11.3. Asiakastyytyväisyysmittarit

Asiakastyytyväisyyttä ja -kokemusta koskevat mittarit ovat kaikille (sisäisille ja ulkoisille) toiminnoille yhteisiä, joita seurataan ensisijaisesti kansallisten mittareiden mukaisesti. Tammikuussa 2025 otettiin käyttöön hyvinvointialueen yhteinen keskitetty asiakaspalautetiedon hallintajärjestelmä, jolla em. mittaritieto kerätään ja analysoidaan. Palautetta kerätään tekstiviesteillä ja Keski-Suomen hyvinvointialueen verkkosivulla olevan palautelomakkeen kautta. Tulosten raportointi on automatisoitu ja tieto tuotetaan toimiala-, palvelualue ja yksikkötasoisesti. Tavoitteena on vuoden 2025 aikana integroida asiakastyytyväisyysmittarit johdon työpöydälle siten, että tuloksista voidaan (palautteen rakenteesta ja määrästä riippuen) erottaa toiminnan eri tasot (yksiköt, toimipisteet jne.).

5.12. Riskien arviointi

Osana talousarvion sekä -suunnitelman valmistelua arvioidaan toimintaa uhkaavia riskejä. Arviointi tarkoittaa riskien tunnistamista, tarvittavien hallintakeinojen kuvaamista. Lisäksi kuvataan toimenpiteet, joiden avulla varmistetaan toiminnan jatkuvuus riskin realisoituessa, sekä suunnitelluista toimenpiteistä riskin vaikutusten pienentämiseksi.

Toimintaa uhkaavat riskit arvioidaan alla kuvatun ohjeen mukaisesti palvelualueittain. Vastuualueet koostavat palvelualueiden riskiarvioista tiivistelmän, joiden perusteella laaditaan toimialakohtainen riskienhallintasuunnitelma.

Hyvinvointialueen johtoryhmä arvioi toimialojen riskienhallintasuunnitelmia, ja tunnistaa hyvinvointialueen vuoteen 2026 kohdentuvat strategiset riskit.

Talousarvion riskienhallinnan raportointi

Talousarvioon kuvattujen riskien toteutumista sekä niiden hallintaa raportoidaan toimintavuoden osavuositarkastuksissa, sekä tilinpäätöksen toimintakertomuksessa. Lisäksi osavuositarkastuksissa ja toimintakertomuksessa raportoidaan sellaiset toteutuneet riskit tai yllättävät tapahtumat, joita ei ole ennalta tunnistettu.

Riskienarvioinnin toteutus talousarviokirjaan:

a) Arviointi toteutetaan **palvelualueittain** kirjaamalla palvelualueen riskien arviointi -alalukuun tiiviisti vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. riskien tunnistaminen – kuvaa asiat, toteutuessaan uhkaavat toimintaa, tavoitteiden toteutumista tai asiakas-/potilasturvallisuutta.
2. riskienhallintatoimenpiteet - kuvaa keinoja, joiden avulla huolehditaan etteivät riskit toteutuisi.
3. jatkuvuudenhallinta - kuvaa menettelyt, joiden avulla varmistetaan toiminnan jatkuvuuden jos riski toteutuu, tai joilla riskin aiheuttamia vaikutuksia pienennetään.

b) **Vastuualueet** koostavat palvelualueiden riskiarvioinneista tiivistelmän toimintavuoden 2026 riskeistä ja hallintatoimenpiteistä:

1. Kuvaus vastuualueen merkittävimmistä riskeistä
2. Kuvaus riskienhallintatoimenpiteistä
3. Kuvaus jatkuvuudenhallintatoimenpiteistä, miten varmistetaan palvelun/toiminnan jatkuvuus jos merkittävä riski realisoituu, tai miten riskin negatiivisia vaikutuksia pienennetään.

c) **Hyvinvointialueen johtoryhmä** arvioi hyvinvointialueen strategisia riskejä palvelu- ja vastuualueiden riskiarvioiden perusteella.

6. Investointien suunnittelu

Hyvinvointialuelain 16 §:n mukaan hyvinvointialueen on vuosittain laadittava investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista hyvinvointialuekonsernin investoinneista ja niiden rahoituksesta. Hyvinvointialuelain 15–16 §:n mukaan valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi. Investoinnilla tarkoitetaan kirjanpidollisessa mielessä hankintaa, jota voidaan hyödyntää palvelutoiminnassa tai joka tuottaa tuloa useampana vuonna. Investointi voi olla esim. rakennuksen, koneiden ja laitteiden hankinta tai niiden perusparantaminen tai muu pitkävaikutteinen meno kuten tietojärjestelmän hankinta.

Hyvinvointialueen taseeseen kirjattavien investointien lisäksi hyvinvointialueen tulee investointisuunnitelmassa esittää tiedot edellä kuvattuja investointeja vastaavista sopimuksista, joita ovat mm. pitkäaikaiset toimitilojen vuokrasopimukset sekä muut sopimukset, joilla sitoudutaan useampaa vuotta koskevaan sopimukseen esim. tietojärjestelmähankkeeseen.

Lisäksi investointisuunnitelman tulee sisältää em. hyödykkeiden suunnitellut luovutukset. Investointisuunnitelmassa kuvataan myös rahavarojen käyttö investointien rahoittamiseen sekä muu investointien rahoitus kuten mahdolliset investointituet. Investoinnit ja luovutukset voidaan esittää merkittäviä investointeja lukuun ottamatta hyödykeryhmittäin eli esim. kaikkia irtaimen omaisuuden hankintoja ei tarvitse yksilöidä.

Investointisuunnitelma 2027–2030 hyväksytään talousarvion yhteydessä joulukuun aluevaltuustossa. Investointisuunnitelmat 2025–2028 ja 2026–2029 on hyväksytty aluevaltuustossa syksyllä 2024 ja toimitettu ministeriöön vuoden 2024 lopulla. Vuoden 2025 investointisuunnitelmaan ilmenevät muutostarpeet tulee käsitellä suunnitelman muutosmenettelyn kautta. Vuosien 2025–2028 investointisuunnitelmaan esitettävät muutokset valmistellaan samaan aikaan vuosien 2026–2029 suunnitelmaesitysten kanssa luvussa 4 kuvatun aikataulun mukaisesti. Investointisuunnitelmilla voidaan esittää maksimissaan investointeja siitä määrästä, johon on osoitettavissa rahoitus.

Rahoituskehiksen suunnittelutiedoin käytettävissä olevalla rahoituksella vuodelle 2026 ei pystytä rahoittamaan investointisuunnitelmassa esitettyjä investointeja ilman lisälainanottovaltuutta. Näin ollen investointisuunnitelmassa vuodelle 2026 tulee olla mukana ainoastaan hyvinvointialuelain 15 §:n mukaiset välttämättömät investoinnit ja uudet investointeja vastaavat sopimukset. *“Valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin”.*

Investointisuunnitelman lähtökohtana on aluevaltuuston 10.12.2024 hyväksymä vuosien 2025–2029 investointisuunnitelma. Investointikohteiden laajuutta, aikataulua ja toteutustapaa täsmennetään ja

tarvittaessa investointisuunnitelmaa täydennetään. Valmisteltavan palveluverkkosuunnitelman vaikutukset investointisuunnitelmaan huomioidaan.

Parhaillaan on valmistelussa hankintalainsäädännön muutoksia, jotka toteutuessaan voivat edellyttää muutoksia hyvinvointialueen omistuksiin yhtiöissä. Mahdolliset osakkeiden hankintatarpeet huomioidaan investointisuunnitelman valmistelussa.

Investointisuunnitelma (1000 €)	2026	2027	2028	2029	2026 - 2029 YHTEENSÄ
Pysyvät vastaavat, sitoumusvuosittain	15 957	13 464	13 124	12 850	55 395
Rakennukset	3 850	350	-	-	4 200
Laite- ja kalustohankinnat	2 507	2 514	2 524	2 750	10 295
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	9 600	10 600	10 600	10 100	40 900
Muut investoinnit	-	-	-	-	-
Laajakantoiset investoinnit	-	-	-	-	-
Pysyvät vastaavat, toteutusvuosittain	16 607	13 464	13 124	12 850	56 045
Rakennukset	4 500	350	-	-	4 850
Laite- ja kalustohankinnat	2 507	2 514	2 524	2 750	10 295
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	9 600	10 600	10 600	10 100	40 900
Muut investoinnit	-	-	-	-	-
Laajakantoiset investoinnit	-	-	-	-	-
Investointeja vastaavat sopimukset	64 247	33 332	16 748	12 961	127 288
Rakennukset	47 750	21 900	10 500	8 000	88 150
Laite- ja kalustohankinnat	11 697	11 432	6 248	4 961	34 338
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	4 800	-	-	-	4 800
Muut investoinnit	-	-	-	-	-
Vuotuinen vuokravastuiden muutos	-	-	-	-	-
Omaisuuksien luovutukset	-	-	-	-	-
Rakennukset	-	-	-	-	-
Laite- ja kalustohankinnat	-	-	-	-	-
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	-	-	-	-	-
Muut investoinnit	-	-	-	-	-
Investoinnit/sitoumukset yhteensä	80 204	46 796	29 872	25 811	182 683
Investointituet *)	-	-	-	-	-

Investointisuunnitelmaan esitettävät muutokset eivät saa kasvattaa käyttötaloussuunnitelmaa. Mikäli investointiesityksellä on käyttötaloutta kasvattava vaikutus, tulee esittää arvio siitä, miten investointi vaikuttaa toimintaan/palveluiden järjestämiseen kustannuksia vähentämällä.

Investointisuunnitelma laaditaan hyvinvointialueen operatiivisen päätösprosessin mukaisesti, jossa kukin investointien koordinointi- ja priorisointiryhmä valmistelee esityksen oman aihealueensa investoinneista. Ns. pakollinen puoltaja ja päättäjä hyväksyvät esitykset.

Vuonna 2025 koordinointi- ja priorisointiryhmät ja niiden puheenjohtajat ovat:

- tilatyöryhmä, pj tilapalvelujohtaja

- kalustotyöryhmä, pj palvelutuotannon tukipalveluiden vastuualuejohtaja
- lääkintälaitetyöryhmä, pj johtajaylilääkäri
- ICT-työryhmä, pj tietohallintojohtaja.

Tulevan investointisuunnitelman investointitarpeet valmistellaan koordinointi- ja priorisointiryhmien (ryhmien puheenjohtajien ja taloustuen) kautta. Ryhmät ohjeistavat investointisuunnittelun tarvittaessa vastuualueiden suuntaan. Investointisuunnitelman täytäntöönpano, muutostarpeet ja uudelleenkohdennukset käsitellään koordinointi- ja priorisointiryhmien kautta.

Erityisenä huomiona koskien laite- ja kalustohankintoja, joiden pääasiallinen rahoitustapa on useilla toiminnoilla ollut leasing-rahoitus. Laite- ja kalustohankinnat merkitään investointeja vastaavien sopimusten ryhmään hankintavuodelle sopimuksen koko arvolla, ellei ilmene erityisiä perusteita hankkia kyseistä hyödykettä suoraan omaan taseeseen. **Vuotuiset leasing-maksut tulee kunkin toimialan huomioida käyttötalousbudjetissaan.** Varaukset tehdään tilavuokrien osalta tilapalveluihin, lääkintälaitteiden osalta lääkintätekniikkaan ja muiden laitteiden osalta palveluiden omiin talousarvioihin.

Valtiovarainministeriön 17.6.2025 käynnistämällä Keski-Suomen hyvinvointialueen arviointimenetellyllä voi olla vaikutuksia investointien suunnitteluun ja päätöksentekoon.

7. Käyttösuunnitelmien laatiminen

Hyvinvointialueita koskevan lain 43 §:n mukaan aluehallituksen tulee vastata hyvinvointialueen hallinnosta ja taloudenhoidosta. Talousarvion noudattamisen täsmentämiseksi laaditaan hallintosäännön mukaisesti toimialakohtaiset käyttösuunnitelmat talousarvion hyväksymisen jälkeen viimeistään alkuvuoden 2026 aikana.

Talousarviossa on määritelty aluevaltuustoon nähden sitovat määrärahat sekä esitetty määräraha-jako palvelualueetasolla. Käyttösuunnitelmissa määrärahat on jaettu organisaation palveluysiköksi-
solle sekä kuvattu palveluysiköiden toiminta. Käyttösuunnitelmien lisäksi talousarviojärjestelmään on tehty määrärahojen jako organisaation toimipistetasolle. Käyttösuunnitelmia hyödynnetään talouden seurannassa ja johtamisessa.

Keski-Suomen hyvinvointialueen hallintosäännön 73 §:n mukaan aluehallitus hyväksyy talousarvioon perustuvan käyttösuunnitelmansa. Käyttösuunnitelma voi muodostua myös sopimusohjausmalliin liittyvistä sopimuksista. Toimielin voi siirtää käyttösuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaa alaiselleen viranhaltijalle.

Hallintosäännön 33 - 35 §:n mukaan

- toimialajohtaja päättää aluehallituksen sitovuustasoissa olevien toimialan määrärahojen siirroista toimialan sisällä vastuualueiden välillä
- vastuualuejohtaja päättää aluehallituksen sitovuustasossa olevien vastuualueen määrärahojen siirroista vastuualueen sisällä palvelualueiden välillä
- palvelujohtaja päättää aluehallituksen sitovuustasossa olevien palvelualueen määrärahojen siirroista palvelualueen sisällä palveluysiköiden välillä.